

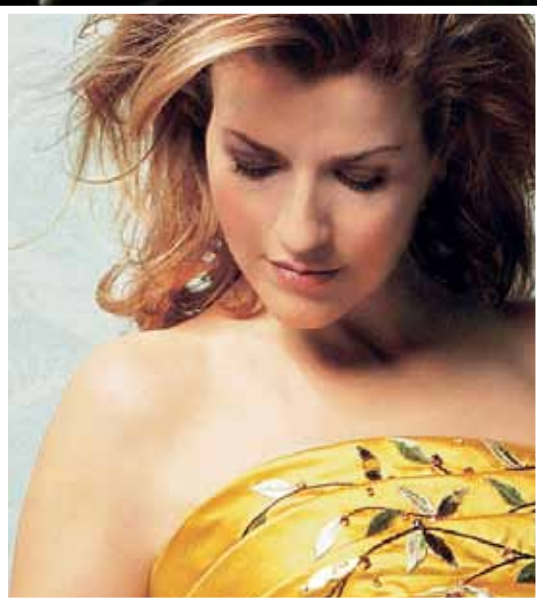
N° 2 VEEBRUAR 2014 hind 2.50 €

muusika

EESTI
INTERPREETIDE
LIIT

Ivari Ilja
Interpreetide
Liidust ja
probleemidest

Anne-Sophie
Mutter

Kristel Pappel:
eestlased
muusikafestivalidel
Saksamaal

Mart
Sander

Pille Lille Muusikute
Fond esitleb:

8. Tallinna Talvefestival

11.-20. veebruar 2014

11. veebruar 15.00 Rootsi-Mihkli kirik
NOORED KEELPILLITALENDID
G. Ernesaks (tšello), **K. M. Kits** (viul), **M. H. Oserov** (viul),
H. C. Aavik (viul), **V.-R. Roots** (tšello),
klaveril **L. Leiten** ja **A. Lonks**
Kavas: Bach, Locatelli, Boccherini, Brahms, Sarasate jt.
VABA SISSEPÄÄS
12. veebruar kell 18.00 Hopneri Maja (piletid 8.-, 5.-)
K. Kriit (viul), **A. Lend** (tšello), **K. Boev** (klaver)
Kavas: Schubert, Ravel jt.
13. veebruar kell 15.00 Rahvusraamatukogu
EMTA DOTSENT AAVO OTSA TROMPETIKLASS
G. Gorkuša, **M. Kallip**, **M. Metsla**, **M. Runka**,
P. Rusalepp, **N. Verte**
Kavas: Telemann, Arban, Bozza, Peskin, Tomasi
VABA SISSEPÄÄS
14. veebruar kell 18.00 Õpetajate Maja (piletid 8.-, 5.-)
K. Ala-Murr (sopran), **J. Lutsoja** (akordion)
Kavas: Piazzolla, Puccini, Kalman jt.
15. veebruar kell 19.00 Suurgildi hoone (piletid 8.-, 5.-)
ANSAMBEL U:
T. Johannes (flööt), **H. Tuuling** (klarnet), **M. Roomere** (viul),
L.-D. Mägila (tšello), **V. Krigul** (löökpillid), **T. Kerikmäe** (klaver)
Kavas: Aints, Crumb, Tulei, Broening
18. veebruar kell 18.00 Rootsi-Mihkli kirik (piletid 8.-, 5.-)
A. Teemets (sopran), **P. Paemurru** (klaver),
M. Gill (klaver, TMKK), dirigent **M. Murdvee**,
Tallinna Muusikakeskkooli Sümfooniaorkester
Kavas: Mozart, Rossini jt.
19. veebruar 18.00 Rahvusraamatukogu
II VOKALISTIDE KONKURSI LAUREAADID
O. Zaitseva (sopran), **A. Urb** (metsosopran),
T. Nugis (bariton), **A. Keinis** (bariton), klaveril **P. Paemurru**
Kavas: Tšaikovski, Purcell, Puccini, Mozart, Verdi jt.
VABA SISSEPÄÄS
20. veebruar kell 18.00 Hopneri Maja (piletid 8.-, 5.-)
C. Pari (klaver, Itaalia)
Kavas: Scarlatti, Liszt ja Rahmaninov

Otsa kooli kontserdid veebruar / märts

13. veebruar kell 12.30
Tallinna Jaani kirik
"Lõunamuusika"
Esinevad keelpilli eriala õpilased

15. veebruar kell 15.00
Eesti Arhitektuurimuuseum
"Muuseumimuusika"
Esinevad akordioni eriala
õpilased

16. veebruar kell 16.00
Lauluväljaku klaassaal
Päikeseloojangu kontsert
"Toivo Kurmet 65"
Esinevad rütmimuusika lauljad
ja pillimehed

13. märts kell 12.30
Tallinna Jaani kirik
"Lõunamuusika"
Esinevad vioola eriala õpilased

24. märts kell 18.00
Mustpeade maja valge saal
"Kevadkontsert"
Otsa kooli sümfooniaorkester,
dirigent Kaspar Mänd, solist
Madli Marje Sink

24. märts kell 20.00
TAFF Club
Esinevad rütmimuusika lauljad
ja pillimehed

2/2014

Eelmise aasta viimastel kuudel kulmineerunud probleemid Eesti kultuurielus on nüüdseks rahunenud. Käes on aeg otsida lahendusi ja uusi teid kultuuri juhtimisel. Pöördusin nende küsimustega eelmise aasta detsembris valitud Eesti Interpreetide Liidu esimehe, seni välislavadel kontsertidega ja õppetööga EMTAs hõivatud Ivari Ilja poole. Ta vahendab intervjuus oma seisukohti Eesti loomemajanduse võimalustest ning analüüsib neid isiklikule rahvusvahelisele kontserdikogemusele toetudes. Soovitan tema mõtetega tutvuda, sest siin avaneb tõepoolest põhjalik pilt neist Eesti muusikaelu olemuslikest küsimustest.

Ia Rimmel

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Virge Joamets** virgejoamets@gmail.com
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Reklaam **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegjum: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Voorimehe 9, Tallinn 10146
Toimetuse telefon **6 833 107**
Kodulehekülj: **www.ajakirimuusika.ee**
Trükitud **Pajo trükikojas**
Pärnu mnt. 58, Sindi linn, 86703 Pärnumaa
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Peterburi tee 34-5,
Tallinn 11415
Tel 617 7717, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
E-arve püsimumbriga **1,60** eurot number
Aastatellimus **23** eurot
**Muusikaõpetajatele ja
-õpilastele aastatellimuse
soodushind 19 eurot.**
Soodushind kehtib ka pensionil
olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee,
herje@ema.edu.ee

FOTO JAREK JÕEPERA
TINA TAHIR / DG

KAVA

- 2** Loone Ots. Härrasmees Mart Sander
- 9** Nele-Eva Steinfeld, Ivo Heinloo. Muusikauudiseid maailmast
- 12** Kai Taal. Ilu ja valu usku Anne-Sophie Mutter ehk kullata ehedat kulda on asjatu
- 16** Ia Rimmel. Meid defineerib meie kultuur. Intervjuu Ivari Iljaga
- 19** Kristel Pappel. Eesti muusika kõlajõud. Eestlased Saksamaa muusikafestivalidel
- 22** Mari-Liis Rebane. Laurel Halo – kaasaegse elektroonilise muusika kursimuutja
- 24** Marje Ingel. Klarnetitest ja klarnetistidest. Intervjuu Don Byroniga
- 26** Ardo Västriku. Tallinna Filharmoonia hooaeg
- 28** Nele-Eva Steinfeld. ELLiga sügisest talve
- 30** Kadri-Ann Sumera. Tartu vajab võimekaid inimesi! Vanemuise kontsertorkestrist
- 32** Kadri Rood. Sünge folk ja elektroonilised helid "Darkland Fire'il"
- 33** Ia Rimmel. Üks pühadekontsert: Händeli "Messias"
- 34** Muusikauudiseid Eestist
- 38** Heliplaatide tutvustus
- 40** Ivo Heinloo. Jazzisessioon nr 1

muusika

HÄRRASMEES MART SANDER

LOONE OTS
filoloog ja muusikasõber

FOTO SCANPIX / JAREK JÖEPERA

Mart Sander on laulja ja orkestrijuh, näitleja ja lavastaja, kunstnik ja kirjanik, õhtujuht ja tele-täht... Ent lisaks kõigele sellele on ta ka ehtne härrasmees.

Mart Sander, teie kuvand on olla härrasmees. Kuidas te defineeriksite härrasmeest?

Kui ma olin väga noor ja alustasin koos Artur Raidmetsaga ansambli Modern Fox, defineeris Artur kui vanem ja targem seda nii: "Alati puhas särk, suust väljumis peenviina aroomid ja silmadest peegeldumas seksuaalne kurnatus." Kuna ma paremat definitsiooni ei leia, peaks see härrasmehe valemiks sobima küll. Aga tegelikult ma ei tea, kas "härrasmees" saab olla kuvand. Meie maailmas on kuvand pinnapealne ja tühi; see on väline. Frakki topitud tühikargaja ei ole rohkem härrasmees kui sadulaga siga on Araabia täkk. Kuid väga raske on jääda avalikkuse silmis härrasmeheks, kui sa võtad enda küljest kõik need kulinad, mis seostuvad härrasmehelikkusega. Olen viimastel aastatel oma välimuse poolest eraelus kõike muud kui härrasmees – kannan ketse ja teksaseid, isegi mõned neetidega asjad on garderoobi imbinud. Sellest hoolimata loodan, et kui tekib situatsioon, kus on valida, kas käituda härrasmehena või kaabakana, suudan ma valida esimese. Kuigi, kui veel sügavamale minna, võib ka härrasmehe ja kaabaka vaheline piir olla väga õhuke. Härrasmees ei ole ju pühaku sünonüüm.

Kes on teie jaoks härrasmehe vastand?

Pinnapealselt öeldes on see lärmakas, rumal inimene, kes üritab oma arvamust ja hinnanguid valjuhäälselt teistele peale suruda. Isegi kui tal on sealjuures kuldne süda ja tema teguviis motiveeritud, ei ole ta härrasmees.

Mis on õige mehe õiged omadused?

Osata võita ja osata kaotada – mõlemat väarikalt.

Aga kes on tõeline daam?

Endel Pärn kasutas legendaarse operetiprimadonna Milvi Laidi kohta ainult ühte sõna – daam. See tähendas rohkemat, kui seda, et Laid suutis laval daami mängida. Olen aru saanud, et niisamuti nagu kohmakal inimesel ei õnnestu mängida graatsiat, ei õnnestu igapäev daami mängida. Daami parim omadus on veetlevus, oskus ka ebameeldivaid olukordi võluvalt lahendada. Nagu härrasmees, ei tohi ka tema olla pealetükkiv. Väline vorm on daamile tähtsam kui härrale. Mees võib olla lohakalt elegantne, naise puhul jääb sellest järele sageli ainult lohakus. Või veelgi hullem – odavus. See sõna on daami surmaotsus. Mul on hea meel, et mul on mitmeid tuttavaid daame, kellega mul õnnestub elus ühte teed käia ja

koos töötada. Rahvusooperi primadonna, minu uue lavastuse "Savoy ball" peategelane Janne Ševtšenko on alati daam. Ja vahel näen ka päris noorte juures, et see tõug ei ole kadumas. Näiteks Maia Vahtramäega "näosaates" tutvudes taipasin üllatusega, et ka tema on daam.

Meil kõigil on iidoleid ja eeskujusid. Kes on teie eeskuju?

Ma ei oska sellele vastata. Olen alati endasse eeskujusid ahmitud, küll raamatutest, küll filmidest. Ma olen väga impulsiivne ja võin mõnest esmapilgul tühisest hetkest väga palju välja lugeda. Sellest ajast, kui avastasin 1930. aastad, hakkasin sageli juhinduma vanadest filmidest. Need kujundasid välja minu arusaama huumorimeelest, dialoogist, inimestevahelistest suhetest ja eelkõige muidugi vankumatust elegantsusest.

Eestis on Sanderi-nimelisi peresid Setumaast Suurupini. Milline on teie haru?

Meie oleme põlised tallinlased, esiisade liinis baltisakslased. Nime on kirjutatud nii s- kui ka z-tähega. Isegi maja, kus ma sündisin, oli kolmandat põlve meie kodu.

Oli teie esivanemate seas lauljaid või muusikuid?

Mitte ühtegi Aga üks Peterburis tudeerinud ja seal karjääri alustanud Sander oli noore arstina kuulsa dr Bertensoni assistent ning viibis koos temaga Tšaikovski surivoodi juures. Kirjutasin eelmisel aastal Tšaikovski surmast näidendi, mis peaks sel aastal BBC raadioetris kõlama.

Lõpetasite Tallinna Muusikakeskkooli, õppisite nii klaverit kui ka viiulit. Kas see oli tavaline?

Alustasin nende instrumentidega, kuid ei lõpetanud, ehkki olin väga tahtnud muusikakeskkooli minna ning alustasin kuueaastaselt nullklassis. Sain õige pea aru, et see polnud see, mida ma olin ette kujutanud. Käisime emaga tihti Estonia teatris ja seal hakkasin mõtlema: orkestrant istub all tolmuses augus, samal ajal kui lauljad-tantsijad seisavad sulgede ja litritega ehitult tuledesäras. Ma tahtsin sinna, mitte orkestriauku. Ma olin vastuvõtukomisjoni väitel muusikaliselt erakordselt andekas, aga mitte viiuldajana. See, kui koledasti see pill minu käes kõlas, tegi mulle füüsiliselt haiget. See on lahendamatu dilemma: et mängida instrumenti nii, et seda ise naudid, pead seda oskama; et seda aga osata, pead sa seda harjutama ajal, mil see on talumatult kole... Ma ei andnud enne järele, kui mind viidi muusikakeskkoolist koreograafiakooli katsete-

le. Mõni aasta õppisin seega klassikalist balletti. Kuid pettusin jälle. Balletimaailma telgitagused on märksa... kuidas ma ütlen.... ebahügieenilisemad kui see ilus, puhas pilt, mis vaatajale avaneb. Seega jooksin pärast algkooli hoopis Georg Otsa nimelisse Muusikakooli. Tahtsin kangesti laulmist õppida, aga tuli välja, et selleks peab olema vähemalt kaheksateistaastane. Mina aga olin vaid viisteist. Lõpuks sai minust pianist-koorijuht, aga mitte just väga edukas. Tunnistan ausalt, et ma olen liiga laisk, et olla suurepärase interpret. Olen ka väga püsimat. Ma olen käinud kokku kuues ülikoolis ja ikka on õpitav mind ära tüüdanud. Olen õppinud keeli, muusikat, ajalugu, semiootikat ja filmindust. Viimasel ajal tunnen aina tõsisemat vajadust tegelda kujutava kunstiga. Olen saanud pisut maaliõpet Inglismaa ateljeedes, kuid võib täitsa juhtuda, et kunagi saab minust veel üliõpilane Stockholmi Realistliku Kunsti Akadeemias – see on meile kõige lähem akadeemilist kunstiõpet pakkuv asutus, kui mitte arvestada Venemaa kunstikooli. Eelmisel aastal lasin endale isegi sisseastumispaberid saata, kuid see samm jäi seekord siiski astumata.

Ma ei ole leidnud teie elulookirjeldustest muusika- ega teatrikõrgharidust. Aga Cambridge'is olete õppinud tõlki- matu nimega ainet *proficiency*. Mis see on?

On täiesti tõlgitav. “Proficiency in English” tähendab meisterlikkust inglise keele alal. Mul on keelte peale annet ning otustasin katsetada, kas suudan sooritada Cambridge'i ülikooli juures kõige kõrgemad välismaalastele mõeldud keeleeksamid. Väidetavalt olin esimene eestlane, kes endale selle dokumendi sai. Muusikaline ja teatricalane kõrgharidus on tõepoolest kõigi tööde kõrval tagaplaanile jäänud. Aga, saladuskatte all – ma olen ikka ja endiselt üliõpilane, nii et mine tea, ehk ühel päeval...

Kas te sobisite saareriiki, eriti veel padukonservatiivsesse akadeemilisse maailma?

Inglismaa on paik, kus tunnen ennast kõige mugavamalt. Ma olen hingelt väga konservatiivne ja akadeemiline ning Inglismaa on paik, kus sa võid ka konservatiivsena teha väga vabameelseid nalju. Sealses kultuurikontekstis saavad kõik sellest aru ning ei kujunda oma arvamust inimesest tema rolli põhjal. Eestis on huumor lapsekingades, mitte tegijate, vaid kuulajate-vaatajate tõttu.

Olite disko- ja teksapõlvkonna laps. Teistest erine mine polnud tollal popp. Kuidas teie erine ma hakkasite?

Ma ei armastanud lapsena mitte mingeid moodsa muusika ilminguid. Nelja-viieaastasena ketrasin kodus grammofonil ainult klassikat. Ema oli samuti viiuldaja taustaga ja vanavana- isa oli olnud viiulimeister. Tema pilli hoiame me kui reliik- viat, oleme kõik sellel mänginud. Armastasin eelkõige oreli- muusikat. Kui teiste lemmikansambel oli Abba või Boney M, siis minul oli Hortus Musicus. Praktiliselt kõik Hortuse plaadid on mul tänaseni peas. Kohati tundsin, et üks või teine asi mulle millegipärast väga meeldib, aga ei osanud täpselt öelda, mis see on. Alles hiljem sain aru, et see oli kõik, mis pärines 1930.–1940. aastatest. Ja õnneks polnud muusikakeskkoolis kohustuslikku sulandumise vaimu, meid huvitasid niigi sa- mad asjad.

“Tunnistan ausalt, et ma olen liiga laisk, et olla suurepärase interpret. Olen ka väga püsima- tu. Ma olen käinud kokku kuues ülikoolis ja ikka on õpi- tav mind ära tüüdanud. Olen õppinud keeli, muusikat, ajalugu, semiootikat ja filmindust. Viimasel ajal tunnen aina tõsi- semat vajadust tegelda kuju- tava kunstiga.”

Modern Fox oli omas ajas midagi seniolematut, mis tegi tõeks väite, et kõik uus on hästi unustatud vana. Kuidas just teist sai nii paeluva retrobändi solist?

Juhus. Olin Otsa koolis Modern Foxi esimese kontserdi ajal hoopis mikrofoniga saalis ja lindistasin, et bänd saaks esine- mise pärast üle kuulata. Tegelikult ma vihkasin neid. Nad tegid midagi, mida ma väga armastasin, ja tegid seda väga va- lesti! Hiljem hakkasin vahel Arturit asendama ja lõpuks muu- tus ka liikmete arusaam sellest muusikast minu omale lähe- dasemaks.

Kumb on lähedasem, foks või sving?

Hea küsimus. Tegelikult on täpsem terminoloogia sving või *sweet*. Kui enamik USA popmuusikat, mis mõjutas toona fil- mide vahendusel kogu maailma, läks jazz'i mõjutuste teed, mis 1935. aastast sai täpsema klassifikatsiooni “sving”, siis oli ka orkestreid, mis pöörasid jazzilikule interpretatsioonile teadlikult selja. Tänapäeva kuulajale meenutab *sweet* eelkõige vanade multifilmide muusikat. Maailmas on sving teinud suure *comeback*'i, seda esitavad kõige kuulsamad *mainstream*-artistid ning plaadistavad parimad orkestrid. Seepärast läksin kaks aastat tagasi oma svingorkestri noortekoosseisu komp- lekteerides teist teed – hakkasime esitama ja plaadistama just *sweet*'i. Seda tehakse maailmas vähe, see on võluv, keerukas mängida ja vaimukas. Meie esimene album “Swing and Sweet”, mis ilmus Eestis juba eelmisel aastal, ilmub sel keva- del USA ja Inglismaa turule. Tegelikult on meil seal juba kolm plaati ilmunud ning üks neist teenis meile ka maailma suurima klassikalise muusika ajakirja The Gramophone krii- tikute aastapremia.

Modern Fox tegi juba 1988. aastal esimese plaadi. Tippansamblid ootasid Nõukogude Liidu ainsa heliplaa- difirma Melodija salvestusjärge tavaliselt kauem kui neli aastat.

Meiega juhtus ime. Võitsime üleliidulise noorte estraadiartis-

Endiste aegade glamuur – Mart Sander
ja Bel-Etage Swingorkester.
FOTO WWW.MIRKA.EE

tide konkursi ja olime seega ametlikult Nõukogude Liidu muusikaeliiti kuuluv kollektiiv. Toona olime vist ainsad, kes sellist muusikat viljelesid. Meie esimene plaat ilmus praktiliselt kohe. Kaks aastat järjest esinesime NSVLi kõige vaadatumas saates, aastavahetusemaratonis “Kutsuv tuluke”. Takkajärgi mõeldes on see täiesti uskumatu, aga toona ei osanud sellest veel aru saada.

Kokku olete salvestanud paarikümne plaadi ringis. Milline neist on teie lemmik?

Ma arvan, et erinevates riikides on kokku ilmunud umbes kakskümmend viis sooloplaati. Võibolla on mu lemmik Soomes 1989. aastal ilmunud CD “Modern Fox”. See oli esimene Eesti ansambli laserplaat ning esimene, kus kõlas eesti helilooja eestikeelne lugu – minu kirjutatud “Kui mind hüljad, mulle naerata”. Olen seega jätnud oma jälje Eesti muusika arengusse. Aga eks ole nii, et muusik üritab kogu aeg areneda ja täiustuda ning iga uus üllitis tundub parem kui eelmine. Just eile lõpetasime opereti “Savoy ball” muusika plaadistamise. Anname Saksamaal välja albumi Berliini opereti hittidest, Eestis on see aga loomulikult seotud uue lavastusega, millele tegin palju uusi arranžeerinuid. Praegu tundub see parimana, mida olen teinud, aga kindlasti muutub kõik niipea, kui järgmine töö algab. Olen

“Sellest ajast, kui avastasin 1930. aastad, hakkasin sageli juhinduma vanadest filmidest. Need kujundasid välja minu arusaama huumorimeelest, dialoogist, inimestevahelistest suhetest ja eelkõige muidugi vankumatust elegantsusest.”

kolm aastat töötanud oma soololaulude plaadiga, võtan seda rahulikult. 2005. aastal kirjutasin ja plaadistasin oma kolmevaatuselise koomilise ooperi “The Vaudevillains”, millele BBC 3 populaarseim kerge klassika programm “Brian Kay’s Light Music Programme” pühendas terve erisaate. See oli üks uhkemaid hetki mu elus. Aga plaat pole siiani ametlikult ilmunud ning ooper on kahjuks veel lavastamata.

Modern Foxi kindel kaubamärk oli Raimond Valgre. Milline on teie isiklik suhe Valgrega?

Hea, ehkki sageli segane. Sel sügisel andsime välja albumi “Valgre ja sõbrad”. Lisaks Valgre muusikale on seal laule veel viiel eesti heliloojalt, kes on minu meelest teenimatult Valgre varju jäänud. Valgret armastades ei tohiks me ignoreerida teisi laululoojaid, kelle looming ei olnud sugugi halvem: Evald Vain, Boris Körver, Leo Normet, Valter Ojakäär, Paul Tammeveski.

Juhan Saare “Valge tee kutse” oli teie publikul veel värskest meeles. Kas Sulev Luige Valgre-tõlgendus ei seganud?

Mind segas. Mulle ei meeldi, kui Valgret sosistatakse, silmad kinni, kahe pilli saatel ja öeldakse: “Vaat see on õ i g e

Valgre!” Tegelikult kirjutas Valgre neljakümnendatel oma lugusid Eesti kõigi aegade suurimale bigbändile, kus oli kakskümmend seitse liiget. Vaat selline on õige Valgre! Miks ei tohi Valgre loomingut võtta nagu head oma ajastu estraadimuusikat?

Samal ajal olite Estonia ooperikoori laulja. Kas ainult solistina ei oleks toime tulnud?

Toime tulnud? Hahaa! Ma olin kõige rikkam alaealine jõmpikas kogu vabariigis! Meile kehtestati kõige kõrgem punkt – toona olid tarifitseerimised, kus bürokraadid otsustasid, kui palju keegi on väärt oma esinemise eest saama. Venemaalt tulid lisaks päevarahad ja muu. Ma olin seitseteist ja mu kuu-palk oli kõrgem kui mu vanemate aastapalk. Estonia ooperikooris laulmine oli see, mida ma väga tahtsin teha. Ma armastasin ja armastan ooperit ja olin rahul ka sellega, et sain ainult kusagil samba taga oma partiid laulda.

Millised toonased Estonia lavastused on teile meelde jäänud?

Esimest korda olin kooriliikmena laval (jätan välja pois-tekooriga lavale sattumised) operetis “Savoy ball”. Muidugi on see minu jaoks emotsionaalselt üks tähtsamaid lavastusi ja side tänasega, mil ma ise selle lavastasin, muudab selle eriti tähtsaks. Minu esimene ooperiuuslavastus oli Arne Miku “Maskiball” ja minu esietendus oli Tiit Kuusiku lahkumisetendus. Esimese väikse osa andis mulle Sulev Nõmmik oma operetis “Krahv Luxembourg”. Need lavastused on vahest kõige meelde jäävad. Ja siis minu suur lemmik Wagner. Parajasti oli kavas “Lendav Hollandlane”. Õppisin end vabatahtlikult sinna “sisse”. Tükk pidi varsti kavast maha minema, tulin iga kord varem kohale, istusin kulissis ja kuulasin avamängu, nutt kurgus. Loodan väga, et saan kunagi Wagnerit lavastada, nagu suurt muinasjuttu, ilma tänapäevase halli *angst*’i ja natsipõdemiseta.

Kas käisite Estoniaga ka välismaal? Kuhu viis teie esimene välisreis?

Esimene välisreis oli Modern Foxiga Bulgaariasse, teatriga käisin järgmisel aastal Soomes Savonlinna ooperifestivalil. See oli aeg, mil teater meeletult reisis: Rootsi, Soome, Pariis, Saksamaa... Ilus aeg oli. Igal pool küsiti, millal teie ooperikoor saabub – meie koor oli toona nii ilus ja noor, et kõik pidasid meid balletitrupiks.

Välismaa oli toona midagi Kungla-sarnast, muinasjutuline. Kas leidsite sealt endisaegset, Valgre vaimu? Või tundus välismaa just vastupidi väga uus ja moodne?

Igal pool on võimalik ennast hästi tunda ja minevikuga kokkupuutepunkte leida. Selleks ei ole vaja mingeid eritingimusi, ainult vastuvõtlikku meelt ja fantaasiat.

Teie lemmikud on suure sõja eelsed ja aegsed saksa lauljannad. Kumb on parem, Zarah Leander või Marika Rökk?

Kui aus olla, siis ei kumbki. Puhtvokaalselt oli sel ajal palju tugevamaid lauljaid, Leanderi ja Rökki võlu oli nende tohutu magnetism ja elust suurem *image*. Neid on võimalik vaadata ainult kontekstis. Üks ameerika filmiüliõpilane ütles mulle, et tal läks Kolmanda Riigi filmiajaloo tunnis Leandrit kuulates süda sõna otseses mõttes pahaks – ta polnud kunagi kuulnud nii ebameeldivat häält! Rökk oli tema meelest paks ja andetu külaeit. Mina armastan neid mõlemaid väga, kuid arvan, et armastan pigem mingit ajatut kujundit neist kui nende vokaalset taset.

Kas te oskate vilistada nagu Ilse Werner?

Jah! Ma olen tõesti väga hea vilistaja, palju parem kui lauljana!

Airi Allvee on tihti olnud teie lalupartner. Miks te sobite?

Airi on üks neist, kellega on toimunud väga edukas pikaajaline koostöö. Lisaks talle veel Kelli Uustani, Pirjo Levandi ja Mariliina Vilimaa von Uexküll. Kuna ma ei pea ennast väga tugevaks vokalistiksi, siis vajan, et minu kõrval oleks keegi, kes on tehniliselt vankumatu.

Teile meeldib ka 1930. aastate itaalia-juudi salongikirjanik Pitigrilli. Miks just tema ja mitte näiteks tema kaasaegne Colette?

Jah, kust te teadsite? Pitigrilli on vist kõige rohkem minu verbaalset huumorimeelt mõjutanud kirjanik. Temalt olen ma

õppinud, kuidas olla kahemõtteline ilma rõve olemata ja kuidas olla julm, jäädes samas elegantseks. Võibolla on need mõjutused mind kahjulikult suunanud? Aga kahtlemata on see minu kujunemistee lahutamatu osa. Pitigrilli oli 20. sajandi alguses ka üks väheseid, kes ei lahanud sugudevahelisi suhteid mitte läbi traditsioonilise prisma, vaid uuest vaatenurgast, kus “sotsiaalne suhe” tähistab igasugustest romantiliseetilisest presumpstioonidest paljaks riisunud inimnatuuride omavahelist ostu-müügitehingut, teisisõnu elu. Minu kirjutatud “Savoy balli” uus libreto on kahtlemata 99 protenti Pitigrilli pärand.

Olete laulnud soome, saksa ja inglise keeles ning ka laulutekste tõlkinud. Kust keeled külge on jäänud?

Ei teagi, lihtsalt jäävad. Soome teleri vaatamisest jäid juba lapsena külge soome ja ka rootsi keel. Kõige rohkem on mind aidanud filmid ja kergemuusika sõnavara. Äkki on siin ka midagi geneetilist – isa poolt saksakeelne, ema poolt ingliskeelne pärand. Minu vanaema lõpetas 1936. aastal inglise kolledži, töötas neli aastat Londonis ning tuli sealt tagasi lapseootel.

Kas loete Wilde'i ja Sakit originaalis?

Oo jaa, ma olen suurema osa elust lugenud inglise keeles. Saksa keelega on pisut raskem, aga näiteks Pitigrillit olengi pidanud selles keeles omandama, sest ta oli just Saksamaal väga populaarne.

Kindlasti mängiksite hästi mõnes Oscar Wilde'i komöödias. Olete mänginud nii teatris kui ka filmis, samuti lavastanud, aga vist mitte kunagi Wilde'i?

Kunagi tegin Linnar Priimäe käe all "Ideaalsed abikaasad", aga rohkem Wilde'iga kokku puutunud ma pole. Saki teoseid tahaks lavastada – tema lühijutud oleks väga hea materjal teleprojektiks. Ta on kahtlemata ajaloo kõige naljakam kirjanik. Küll aga olen keskendunud inglise autorite paari Gilberti ja Sullivani töödele. Olen olnud Inglismaal kolme lavastuse peaosas, kahes lavastaja ning tõlkinud ja Eestis ühe nende tüki välja toonud. Gilbert ja Sullivan on need, kelle uudne terav huumor sillutas teed nii Oscar Wilde'ile kui ka Bernard Shaw'le ja miks mitte ka Monty Pythonile. Eestis teatakse neid vähe, aga väidetavalt on nad ingliskeelses maailmas esitatavuse ja tsiteeritavuse poolest Shakespeare'i järel teisel kohal.

Huvitute ka kunstist. Teil on oma maaligalerii.

Jah, Tõnismäel, majas number kolm. Seal on praegu väljas minu maalide näitus nimega "Viimsepäevavale(m)". Astuge läbi, sissepääs on täiesti tasuta ja aeg-ajalt minu teoseid ka ostetakse.

Te maalite. Miks mitte skulptuur, tekstiil või hoopis kirjakunst?

Joonistamine ja maalimine on minu jaoks palju varasemad tegevused kui laulmine, pillimäng või kirjutamine. Veetsin terve lapsepõlve joonistades ja maalides, seega on see mõnes mõttes minu elu kõige lahutamatum loomingulise eneseväl-

Autoportree aastast

2010.

FOTO ERAKOGUST

"Veetsin terve lapsepõlve joonistades ja maalides, seega on see mõnes mõttes minu elu kõige lahutamatum loomingulise eneseväljenduse vorm."

jenduse vorm. Osalen igal aastal mitmel rahvusvahelisel võistlusel. Ühtegi võitu pole ette näidata, aga kui sain eelmisel aastal Briti Kuningliku Portree-maalijate Ühingu aastanäituse finaali, tundsin, et esimene tunnustus mulle kui kunstnikule on tulnud. Muuseas, olen lapsest peale harrastanud ka kirjakunsti ja valdan seda siiani hästi.

Kas teie kodus ripuvad teie enda või teiste kunstnike tööd?

Mul on kodus tööpoolest väga palju kunsti, nii enda maale kui ka eesti ja baltisaksa kunstnike teoseid. Kunsti kogumine nõuab väga palju raha, seetõttu ei saa ma öelda, et mul oleks koduseintel midagi maailmatasemelist. Paljudest mulle meeldima hakanud teostest olen ka endale koopiaid valmistanud. Mulle meeldib kopeerimine, see on väga arendav ning ma ei

Kodus koos klaveriga.
FOTO ERAKOGUST

leia, et see tapaks loomingulise mõtlemise. Loominguline mõtlemine ilma teostusoskuseta on sama, kui klaveri taha istuks pilli mitte valdav inimene. Ta võib ennast küll üla- ja alakehaga klahvidele visata ja öelda, et elab ennast välja ja näeb maailma, aga kuulata ei oleks seda ei huvitav ega vajalik.

Kui juhite telesaateid, esindate paljude meelest äraspidist, odavat kultuuri. Kas usute vastandusse massikultuur–kõrgkultuur?

Usun küll, aga usun ka sellesse, et kõrgkultuuriga on raske avalikkuse tähelepanu all püsida. Tele aitab mul ellu viia oma teisi projekte, mida võtan tõsisemalt. Massikultuuri kaudu suudan ma ehk mõne inimese kõrgkultuurile lähemale tuua.

Miks me vajame rahvusvaheliste meelelahutussaadete formaati?

Ega otseselt ei vajagi, aga kui midagi head on kusagil järele proovitud, siis miks mitte seda üle võtta. Oleks naiivne loota, et meil oleks ainult eesti kirjandus ja muusika ning me ei tooks väljaspoolt siia midagi.

Lisaks kõigele te ka kirjutate. Mis on teie teoste sõnum?

Žanriliselt kalduvad need vahest müstika ja fantastika valda. Olen praeguseks kirjutanud viis raamatut. Kaks neist on novellikogud, üks eesti-, teine ingliskeelne. Veel on üks ingliskeelne romaan, üks ingliskeelne näidend ja midagi õpikulaadset. Mul on hea meel, et raamat "Lugusid suurtest heliloojatest" jõudis detsembris müügiedetabelite tippu ning ootab praegu teist tiraaži. Loodan, et seda hakatakse tõepoolest õpikuna kasutama. Selle raamatu eesmärk on panna inimesi huvituma heliloojatest ja nende loomingust, tekitada himu neist rohkem teada saada. Töötan juba järgmise osa kallal, seal on samuti kahekümne viie helilooja portreed ning minu nägemus neist.

Kas tulevik vajab härrasmehi ja daame?

Ma arvan, et oleks kurb, kui see kultuur välja sureks, sest kui poleks härrasmehi ega daame, siis ei oleks ka enam vajadust Pitigrilli, Wilde'i, Saki, Gilberti ja Sullivani ning võib-olla isegi mitte Wagneri järele. Ja kindlasti mitte Sanderi järele.

NELE-EVA STEINFELD
muusikaajakirjanik

Arvo Pärt on enim mängitud nüüdishelilooja

Internetis üks ulatuslikumaid kontsertide ja esinejate kohta andmeid koguv lehekülj Bachtrack avalikustas läinud aasta statistika. 2013. aastal jõudis nende andmebaasi kokku 15 091 kontserti, 4510 ooperi- ja 2596 tantsuetendust. Kui 2013. aasta enim esitatud heliloojad olid üsna oodatult Mozart, Beethoven ja Bach, siis neljandal kohal oli Benjamin Britten, kelle sünnist möödus 22. novembril sada aastat. Tava-pärasest oluliselt kõrgemal kohal olid ka teised möödunud aasta sünniaastapäevalised: Richard Wagner tõusis 2012. aastaga võrreldes 20 kohta ning asetus 10. kohale, suure tõusu tegid samuti Giuseppe Verdi ja Witold Lutosławski. Praegu elavatest heliloojatest esitati juba kolmandat aastat järjest kõige rohkem Arvo Pärti, üldises tabelis kuulus talle seekord 38. koht. Naisheliloojatest oli üldtabelis kõige kõrgemal, 182. kohal Clara Schumann ning praegustest naisheliloojatest Judith Bingham 202. kohal.

Dirigentide nimekirja tipus troonis Valeri Gergijev 99 esinemisega, napilt teiseks jäi Andris Nelsons 96 ülesastumisega. Enim esinevate dirigentide esisajas oli ainult üks naine – Marin Alsop, kes oli 70. kohal. Kõige tihedamalt laval käiva orkestri tiitli sai kolmandat aastat järjest San Francisco sümfooniaorkester (kokku 146 esinemist), New Yorgi Filharmoonikud olid teisel (141) ja Chicago sümfooniaorkester kolmandal kohal (128).

Oluline on märkida, et kõnealune andmebaas on siiski mittetäielik ning seda isegi siin välja toodud nimede poolest. Näiteks on andmebaasis puudusi Gergijevi dirigeeritud etenduste kohta Maria teatris. Seal ei kajastu ka näiteks Alsopi juhutatud Baltimore'i ja São Paulo sümfooniaorkestri kontserdid (kus ta on vastavalt muusikajuht ja peadirigent), mis tõstaksid tema kohta tunduvalt.

Suurbritannia muusikutele kõrge tunnustus

Suurbritannia muusikud pälvisid uue aasta algul teenetemärke ja aunimetusi. Helilooja ja dirigent, kümme aastat Briti kuningakojas muusikajuhina töötanud Sir Peter Maxwell Davies on nüüd *Companion of Honour* (Aukaaslaste Ordu liige). Davies'e puhul märgiti ära tema kuninglikeks sündmusteks komponeeritud teoseid ning tõsteti esile tema pingutusi Šotimaa muusikaelu edendamisel. Sir Simon Rattle, kes on viimased 12 aastat olnud Berliini Filharmoonikute peadirigent, sai Teeneteordeni (*Order of Merit*). Pianist Stephen Hough pälvis nimetuse *Commander of the Most Excellent Order of the British Empire* (Briti impeeriumi ordu komandör). Sama tiitli sai ka paljudes teatrites üle maailma töötanud (ooperi)lavastaja John Copley. Covent Gardenis oli tema debüüt 1962. aastal ning samas 1974. aastal lavastatud Puccini "Boheem" on ülipopulaarne ja laval praeguseni!

Rafal Blechacz pälvis Gilmore'i auhinna

8. jaanuaril kuulutas Gilmore'i sihtasutus välja Gilmore'i auhinna saaja (*Gilmore Artist Award*), selle pälvis poola pianist Rafal Blechacz. Auhinna suurus on 300 000 dollarit, millest 50 000 antakse võitjale sularahas ning ülejäänud 250 000 võib pianist kasutada oma edasise karjääri edendamiseks. Varem on seda summat kasutatud näiteks parema klaveri ostmiseks, uute muusikateoste tellimiseks, heliplaatide salvestamiseks või uue repertuaari õppimiseks vajaliku puhkuseaasta võtmiseks.

Rafal Blechacz valiti välja enam kui 100 kandidaadi hulgast. Ta tõusis huviorbiiti 2005. aastal, kui temast sai 20-aastaselt esimene poola pianist üle kolme aastakümne, kes võitis Varssavis rahvusvahelise Chopini konkursi. Praeguseks on ta plaadistanud Deutsche Grammophonile Chopini, Debussy ja Szymanowski muusikat.

Rafal Blechacz.
WWW.BLECHACZINFO.COM

Gilmore'i auhinna asutas 1989. aastal Irving S. Gilmore'i sihtasutus ja sellele preemiale ei ole võimalik ise kandideerida. Valitud komisjon jälgib pianistide tegevust ning iga nelja aasta tagant valitakse välja väärikas kandidaat. Seda auhinda võib võrrelda muusikamaailmavalise MacArthuri sihtasutuse poolt määratava nn geeniuse stipendiumiga.

Varem on Gilmore'i auhinna pälvinud David Owen Norris (1991), Ralf Gothóni (1994), Leif Ove Andsnes (1998), Piotr Anderszewski (2002), Ingrid Fliter (2006) ja Kirill Gerstein (2010).

Gilmore'i sihtasutus tunnustab iga kahe aasta tagant ka noori, alla 22-aastaseid Ameerika Ühendriikide pianiste. Auhinnaga kaasneb 15 000-dollarine stipendium ning veel 10 000 dollarit, et tellida klaveriteos, mille esitamiseks on auhinna saanud pianistil aasta jooksul eksklusiivsed õigused. Sel aastal pälvisid noorte pianistide preemia Andrew Hsu ja Llewellyn Sanchez-Werner.

Osmo Vänskä ja Minnesota sümfooniaorkester.
WWW.NORTHPUMN.EDU

Minnesota orkestri probleemid jätkuvad

Minnesota orkestris jätkub võitlus orkestrantide ja juhtkonna vahel. 2013. aastal ei esinenud orkester kordagi oma kodusaali laval. Minnesota orkester on muutunud klassikalise muusika maailma töövaidluse vapiloomaks, tuues välja orkestrites tekkida võivad probleemid, mil maailmas valitseb majanduslik ebakindlus. Orkestri endine peadirigent Osmo Vänskä püüdis teha kõik, et vaidlevaid pooli lepitada, ent pingutused ei kandnud vilja ning Vänskä loobus peadirigendi ametist. Oktoobris, vahetult pärast ametist tagasi astumist andis orkester Minnesota ülikooli saalis oma viimase kontserdi endise peadirigendi juhatusel.

Minnesota orkestri olukorda on ilmekalt kirjeldanud Clevelandi orkestri tegevdirektor Gary Hanson. Tema sõnul on probleem selles, et ilma kõrge kunstilise tasemeta ei toimi orkestri juures miski. Selleks, et kunstilist taset hoida, peab kõik muu hästi toimima ning finantseerimine ja orkestrantide palgad olema korras. Hansoni arvates võib Minnesotas toimuv tabada mistahes orkestrit, piisab vaid mõne ebasobiva asjaolu kokkulangemisest. Paljud Minnesota orkestri senised toetajad on suunanud oma rahad kultuurist sotsiaalvaldkonda, samuti langes piletimüük.

Samal ajal kostab USA-st optimistli-

kumaid noote. Detroiti sümfooniaorkestri president ja tegevdirektor Anne Parsons tunnistab, et kuigi nende orkester oli mõni aasta tagasi Minnesotaga sarnases olukorras ja muusikud streikisid kuus kuud, on olukord nüüdseks paranenud ning orkestri kulud ja tulud jõudsid 2013. aastal tasakaalu. Parsonsi sõnul on oluline, et orkester oleks publikule lähedal – et oleks rohkem kontserte väljaspool kodusaali ning võimalus kontserte veebis jälgida.

Sarnast mudelit on järginud mitmed USA orkestrid. Baltimore'i sümfooniaorkester alustas kontserdiseeriat Washingtoni eeslinnades ning Clevelandi orkester resideerib igal aastal Miamis. Saint Pauli kammerorkester on sarnaseid kontserte korraldanud juba kümme aastat. Nad on langetanud piletihindu, mis tõi kaasa 30-protsendilise külastatavuse tõusu. Ootamatult edukaks on osutunud radikaalne Saint Pauli kammerorkestri liikmelisuse müümine. Kõik, kes tasuvad 5 dollarit liikmemaksu, võivad tulla ükskõik millisele Saint Pauli kammerorkestri kontserdile, kui pileteid jätkub. Ka selles orkestris vähendati palku ning kolmandik orkestrantidest lahkus. Nüüd on muusikud ja orkestri juhatus jõudnud parema koostööni ja orkestrante kaasatakse ka orkestri juhtimisse.

Minnesotas vastasseis aga jätkub. Orkestri liikmed on asutanud mittetulundusühingu ning kavas on kümnest

kontserdist koosnev kevadhooaeg, kus mitut kontserti juhatab endine peadirigent Osmo Vänskä, solistideks Itzhak Perlman ning Joshua Bell.

Viini Kontserdimaja on rahalistes raskustes

Viini kontserdimaja (Wiener Konzerthaus) kaotas ühe oma peasponsori ja sattus keerulisse olukorda. Kontserdimaja kuulub eraühingule, millel on umbes 9000 liiget. Ühingu liikmeks võivad hakata kõik, kes nõustuvad maksma 50 eurot aastamaksu. Otsuseid langetab aga 25-liikmeline juhatus. Septembris suri kontserdimaja juht Theresa Jordis ning seni pole suudetud uut juhti valida. Kontserdimaja peasponsoriks oli Kapsch Group ning firma tegevdirektor Georg Kapsch otsustas sponsorlusest loobuda, sest tema pakutud juhikandidaadat lükati tagasi.

Viini kontserdimaja saab Austria riigilt toetust umbes kaks miljonit eurot aastas. Seega ei tohiks peasponsori 200 000-eurose panuse kaotus olla väga suur löök. Suuremaks probleemiks võib osutuda hoopis sponsori kaotusega tekkinud usalduskriis.

Wojciech Kilar (1932–2013)

29. detsembril suri 81-aastasena poola päritolu pianist ning klassikalise- ja filmimuusika looja Wojciech Kilar. Ta on kirjutanud muusika enam kui 130 kas Poolas või välismaal väandatud filmile, teiste hulgas näiteks Roman Polanski "Pianistile", Francis Ford Coppola "Draculale", Andrzej Wajda "Töötatud maalet".

Kilar sündis 1932. aastal Lvovis (siis Poolas), õppis klaverit, muusikateooriat ja kompositsiooni ning lõpetas 1955. aastal Katowice Riikliku Muusikaakadeemia. Ta oli üks esimesi heliloojaid, kes muutis muusika filmi oluliseks koostisosaks, kummutades arvamuse, et muusikal on filmis vaid taustafunktsioon. Kilar komponeeris ka muid teoseid ja oli koos Gorecki ja Pendereckiga poola uue muusika liikumise üks olulisi figuure 1960. aastatel. Ta on kirjutanud orkestriteoseid (sh Sümfoonia nr 3 "September"), kooriteoseid *a cappella* ja orkestriga (Missa, Magnificat, Te Deum) jne. Kilar pälvis elu jooksul oma loome eest arvukalt auhindu.

Viini Filharmoonikute uusaastakontserti juhatab 2015. aasta 1. jaanuaril **Zubin Mehta**. Mehta on 77-aastane ning see on tema muusikuteel juba viies Viini uusaastakontsert. Veelgi rohkem Viini uusaastakontserte on juhatanud Willi Boskovsky, Clemens Krauss ja Lorin Maazel.

Portugali **pianist Maria João Pires** sõlmis lepingu plaadifirmaga Onyx Classics. Nende esimene koostöö on Beethoveni klaverikontsertide nr 3 ja 4 salvestamine koos Rootsi Raadio sümfooniaorkestriga Daniel Hardingi juhatusel. Varem oli Pires plaadifirmade Erato ja Deutsche Grammophon artist.

Möödunud aasta lõpul valmis uurimus, mille põhjal selgus, et 2011. aastal oli Prantsusmaal kultuuri kogukäive 104,5 miljardit eurot ja puhastulu 57,8 miljardit eurot, mis on 3,2 protsenti rahvuslikust sisemajanduse kogutoodangust. See on aga seitse korda rohkem kui Prantsusmaa autotööstused Renault ja Citroën suudavad anda.

93-aastaselt suri **dirigent Milan Horvat**, kes tegutses Iiri ja Viini raadio sümfooniaorkestrite peadirigendina, hiljem ka Zagrebi filharmoonikute ja Zagrebi ooperi peadirigendina. Horvat on õpetanud dirigeerimist Grazi ülikoolis, üks tema kuulsamaid õpilasi on Fabio Luisi.

ROHKEM UUDISEID
www.ajakirimuusika.ee
www.facebook.com/muusikaajakiri

IVO HEINLOO
 jazzikriitik

Jazzikriitikute tagasivaade aastale 2013

Suurbritannia ajaleht Daily Telegraph valis hiljuti 2013. aasta parimaid jazzialbumeid. Valikusse mahtus näiteks Aki Takase “My Ellington”, kus Jaapani pianist on võtnud luubi alla Duke Ellingtoni loomingu. Samuti leiab edetabelist Saksa trombonisti ja helilooja Nils Wogrami albumi “Septet Complete” ja Wayne Shorteri kvarteti CD “Without a Net”. Plaadifirma ACT on esikümnes esindatud mõne aasta eest “Jazzkaarel” käinud India päritolu USA saksofonisti Rudresh Mahant-happaga, kes jätkab värskel plaadil “Gamak” oma juurte otsimist, sulatades Lõuna-India meloodiaid ja rütme USA jazzitraditsiooniga. Albumite seas, mida Daily Telegraph on pidanud vajalikuks esile tõsta, leidub ka ECMi väljaanne, kus pianist Carla Bley, tema abikaasast bassist Steve Swallow ning saksofonist Andy Sheppard esitavad Bley uusimat, tavapäraselt ebakonventsionaalset heliloomingut.

Möödunud aasta jazzialbumite inventuuri tegi ka veebiajakirja AllAboutJazz toimetaja John Kelman, kes tõstis teiste hulgas esile järgmised plaadid: Antonio Sanchez “New Life”, Chris Potteri “The Sirens”, Tim Berne Snakeoili “Shadow Man” ja John Abercrombie “39 Steps”. Tähelepanuväärseks pidas Kelman ka al-

les mullu välja antud Miles Davise 1969. aasta Euroopa-kontsertide salvestusi. Veel kiitis ta Norra kollektiivi Fire! Orchestra plaati “Exit”. Kahekümne kaheksa liikme-ga orkester on kindlasti üks põnevamaid nähtusi viimase aja Norra jazzis.

Ajalehe The Guardian jazzikriitiku John Fordhami nägemuses kuuluvad 2013. aasta koorekihti mitu Briti jazzialbumit, aga ootuspäraselt ka Wayne Shorteri kvarteti plaat ning Tomasz Stanko New York Quarteti “Wislaw”. Nagu paljud teised, pöörab ka Fordham aastakokkuvõtet tehes erilist tähelepanu Pat Metheny ja John Zorni koostöös valminud albumile “Tap: Book of Angels vol 20”, kus Metheny on saanud vabad käed Zorni teoste tõlgendamiseks. Kõik plaadi instrumendid on sisse mänginud Metheny, erandiks trummid, mida mängib Metheny kauaaegne kolleeg Antonio Sanchez.

Jagati Taani muusikaauhindu

Taani 2013. aasta jazzihelilooja tiitlile oli nomineeritud ka eestlanna Maria Faust, kuid võitis siiski pianist Jacob Anderskov. Aasta uus tulija oli Aske Drasbæk Group, vokaaljazzis hinnati kõige kõrgemalt luuletaja Søren Ulrik Thomseni ja ansambli Det Glemte Kvarter koostööprojekti “Rystet Spejl”. Eriauhinna sai Taani tuntuim jazziklubi Jazzhus Montmartre.

Kriitikute lemmik Wayne Shorter.
 FOTO WWW.NPR.ORG

A full-page photograph of violinist Anne-Sophie Mutter. She is standing, wearing a strapless, floor-length yellow gown with a white floral pattern. She holds a violin and bow. To her left is an ornate, antique-style chair with a light-colored upholstered seat and backrest. The background is a light green wall with a subtle floral pattern.

Ilu ja valu usku Anne-Sophie Mutter

ehk kullata ehedat kulda
on asjatu

KAI TAAL
muusikaajakirjanik

“On mitmeid suurepäraseid viiuldajaid. Ja siis on **Anne-Sophie Mutter.**” See plaadiarvustusest võetud tsitaat kirjeldab selgelt Mutteri staatust ja selle erilise seletamatust. Kes ta siis on? Kas imelaps, kelle varase teismee esinemiste puhul ei julgetud talle ennustada küpseks ja arenevaks kunstnikuks sirgumist? Viilimaailma superstaar, kes kannab kauneid Galliano ja Diori kleite ning kelle honorarid on ülikõrged? Regulaarselt heategevuskontserte andev ja noori muusikuid toetav suure südamega inimene? Või geniaalne muusik, kelle anne on niivõrd suur ja eriline, et tundub ka talle endale hoomamatuks jääv? Ta on enigma ja just seetõttu kütkestav – iginaiselik ja ülimalt sõltumatu.

Mutter, Karajan ja Berliini Filharmoonikud

Mutteri varase tähelelennu taga on suuresti legendaarne dirigent Herbert von Karajan, kes kuulis kolmeteistaastast imelast Luzerni festivalil soolokontserti andmas. Karajani protežeeena möödusid Mutteri karjääri algusaastad, sisaldades kuni dirigendi surmani (1989) tihedat koostööd Berliini Filharmoonikutega nii esinemiste kui ka salvestuste näol. Kui Mutteri esimene plaat firmale Deutsche Grammophon (DG) aastal 1978 tekitas veel vastakaid arvamusi, siis vastukajad 80ndatel esitatud Beethoveni, Brahmsi, Bruchi ja Mendelssohni kontsertidele on üksmeelselt ülistavad ning kinnitavad, et imelapsest on sirgunud tõsine ja väljapaistev muusik. Minu jaoks pole nende salvestuste mõjuvuses väga suurt vahet, veelgi enam – ka tema esimene säilinud helinäide aastast 1974 on uskumatult hea ja haarav! Prokofjevi soolosoonaadist D-duur on kuulda juba kõik Mutterile nii iseloomulik: kaunis laulev toon, veidi tume värving ning jutustav interpretatsioon.

Karajanist räägib Mutter erilise austuse, heldimuse ja nostalgiga. “Sellist kõla, nagu oli Berliini Filharmoonikutel Karajani ajal, ei tule vist enam kunagi. Kõige põnevam osa meie koostööst olid proovid; nägin, kui visalt taotles ta pillirühmade sulandumist ühtseks tervikuks, kuidas ta harjutas nendega eraldi – väga haruldane tol

ajal ja veel haruldasem praegu. Karajan oli ülimalt kirglik kõiges, mida ta tegi. Võib mõelda, et see on normaalne, et seda kohtab kontsertidel iga päev. Aga see pole nii.” Just see on ilmselt ka põhjus, miks Mutteri kohtumised Berliini Filharmoonikutega pärast Karajani surma on olnud üliharvad ning läinud suvel salvestatud Dvořáki Viulikontsert eriline juba seetõttu, et eelmisest ühisest lindistusest on möödunud üle kolmekümne aasta.

Abielu ja lein

1989. aastal abiellus Mutter oma suure armastuse, temast ligi kolm aastakümnet vanema Detlef Wunderlichiga, kes oli olnud Karajani jurist. Õnnelikule paarile sündisid tütar Arabella ja poeg Richard, kuid juba mõni aasta pärast pulmi haigestus Wunderlich vähki ning suri 1995. aastal, kui nende poeg oli kõigest aastane. Sama aasta septembris andis Mutter koos pianist Lambert Orkisega kontserdi Berliini Filharmoonia saalis, selle salvestas DG ning

valminud plaat on pühendatud Wunderlichi mälestusele. Kogu Mutteri ulatuslikust diskograafiast on see plaat vahetult kõige erilisem, kõige liigutavam. Mutteri interpretatsioonis on peaaegu alati traagiline alatoon, kuid seekord on lohutamatus ja valu varjamatult alasti. Kogu kontserdist kiirgub lootusetust; sel-

ANNE-SOPHIE MUTTER

- Sündinud 29. juunil 1963 Lääne-Saksamaal Rheinfeldenis.
- Muusikaõpinguid alustas viie-aastaselt.
- 1976 debüüt Luzerni festivalil.
- 1977 debüüt Salzburgi festivalil Inglise kammerorkestri ja Daniel Barenboimiga.
- 1980 Ameerika debüüt.
- 1988 mängis esmakordselt Carnegie Hallis.
- 2002–2006 abielu pianisti, dirigendi ja helilooja André Previniga, kellega muusikaline koostöö jätkub siiani.
- Deutsche Grammophoni (DG) artist aastast 1978.
- 1987. aastast annab regulaarselt heategevuskontserte.
- 1997 lõi endanimelise fondi, mille kaudu toetab noori keelpillimängijaid. Endistest ja praegustest stipendiaatidest on loodud ansambel Mutter Virtuosi, mis omakorda annab juba heategevuskontserte.
- Mutterile on teoseid pühendanud Penderecki, Lutosławski, Gubaidulina, Dutilleux, Rihm, Previn, Currier, Moret jt.

list kurbust, kus pole näha valgust tunneli lõpus. Ebamaine Debussy sonaat, valulev Mozarti sonaat ning ebatraditsiooniliselt mitmekihiline Francki sonaat on täis leina. Mitte ühelgi teisel salvestusel pole ma Mutteri mängus kuulnud viha, jõuetut võitlust maailmaga, mis on tema puhul erakordne. See muusika kõneleb rohkem kui tuhat sõna.

Täiuslik partnerlus

Möödunud aasta detsembris toimus New Yorgi Carnegie Hallis eriline sündmus: Anne-Sophie Mutter ja Lambert Orkis andsid kontserdi tähistamaks kahekümne viie aasta möödumist nende esimesest kontserdist, mis toimus just selles saalis. Veerand sajandit on pikk aeg, aga määratult olulisem kvantiteedist on käesoleval juhul selle koostöö kvaliteet.

Mutter tutvus Orkisega Mstislav

Tema mängust kiirgub tohutut, vabadust tekitavat usku – midagi ei saa ebaõnnestuda ega meelest minna; midagi ei saa kõlada inetult, see pole lihtsalt võimalik!

Legendaarne plaat ja foto: 14-aastane Anne-Sophie Mutter, Herbert von Karajan ja Mozarti viiulikontserdid.
WWW.PLATTEN-LADEN.CH

Rostropovištši kaudu, kes oli Orkise kammeransamblipartner üle kümne aasta. Kuuteistaastane Mutter oli oma esimesel Ameerika turneel ning enne proovi Rostropovištši ja National Symphony Orchestraga mängis Mozarti kontserdi läbi talle seni tundmatu pianistiga. “Ta jäi mulle kohe silma,” räägib Mutter. “See oli muusik, kes töötab sinuga, kes pakub välja omi ideid.” Tol ajal esines Mutter pianist Alexis Weissenbergiga ning läks siiski aastaid, enne kui Mutter ja Orkis (ja seda jällegi Rostropovištši õhutusel) koos mängima hakkasid.

Muusikaline partnerlus on midagi hoomamatut, aga sa tead, sa tunned, kui asi on õige. “Peab tunnetama partnerit,” kõneleb Mutter. “Kui ootad, kuni näed ja kuuled, mida teine teeb, on juba hilja. Teisisõnu, peab olema “koos” enne, kui muusika algab. Just nii on minu ja Lambert Orkisega. Me märkasime, et meil on samasugune hingamine ja fraaserimine ning tunnetus sellest, mida teine teeb.”

Ma pole kuulnud paremat ansambli kui on Mutteril ja Orkisel. Lausa kades-tamisväärne on nende võime teineteist tajuda, kuulata, täiendada, inspireerida, koos luua ühist muusikamaailma. Seda peab ise kuulma-nägema ning õnneks on selleks ka palju võimalusi. Nad on salvestanud Beethoveni, Mozarti ja Brahmsi sonaate viiulile ja klaverile ning mitmeid ka korduvalt, ent teistest eristub Brahmsi kolme sonaadi 2010. aasta kontsertsalvestuse DVD-variant, mis on maagiline, lausa hüpnotiseeriv. Õhkõrnad ja vaevu kuuldavad *piano*’d, viiuli rikkalik toon, erakordselt varjun-

dirikas ja tundlik esitus on kõigest medali üks külg. Et jõuda nii kõrgel tasemel kunstini, on minu meelest vaja ka julgust jääda iseendaks ja oma põhimõtetele truuks ning samas teist inimest, tema loomust ja loovust sügavalt austada ja arvestada. Kes suudab neid esmapilgul vastandlikke omadusi ühildada, on astunud suure sammu täiusliku kunsti poole ning Mutter ja Orkis on minu meelest selleni jõudnud.

Enigma

Mutter ei loo ilu, ta usub sellesse. Kõigutamatult. Ja samamoodi valusse.

Need on olemas tema jaoks sama materiaalselt kui näiteks loodus või arhitektuur ning see on vist ka tema ideaalse vormitunnetuse saladus.

Tema mängust kiirgub tohutut, vabadust tekitavat usku – midagi ei saa ebaõnnestuda ega meelest minna; midagi ei saa kõlada inetult, see pole lihtsalt võimalik! Ilu ei saa kaduda, armastus ei saa kaduda. Nagu mängiks jumal ise, kelles pole inimesele omaset kõhkli. Mutteri interpretatsioon pole millegi “tegemine”, vaid kõige orgaanilisem ja sügavam eneseväljendus, mida olen kuulnud.

Kõige erilisem Mutteri mängus on tema viiuli toon, “das ist meine Stimme”, on viiuldaja ise selle kohta öelnud. Enam tabavamalt ei saakski väljenduda, sest tema pilli hääl sarnaneb palju rohkem inimhäälega kui tavapärase kujutlusega viiuli kõlast. Eelkõige kuuleb seda nüüdisheliloojate teostes, näiteks Penderecki Teise viiulikontserdi “Metamorfoosid” rabavas esituses (koos Londoni SOga autori juhatusel), kuid ka nn mustlasmuusika on täis helisid, mis kohati lausa äravahetamiseni sarnased inimhäälega: seal on laulu, kõnet, nuuk-satusi, häälightsusi, kahinaid jms. Koos Viini Filharmoonikute ja James Levine’iga välja antud plaadil “Carmen-fantasia” on Raveli “Mustlane” ja Saras-

te “Mustlasviisid” mängitud üleiniimlikult virtuosselt; need on tema esituses energias pulbitsevad ning samal ajal “lisapaladele” mitteomaselt suure muusikalise sügavusega, intiimsed teosed. Kuid just viiuli toon on tekitanud Mutteri suhtes vastakaid arvamusi. Jah, ta eirab reegleid ja tõekspidamisi, traditsiooni ja ootusi. Vastavalt oma väljendussoovile muudab ta *vibrato* kiirust ja mõnikord loobub sellest hoopis; see, kuidas ta noote alustab, lõpetab ja intoneerib, võib kõlada vägagi harjumatult. Kui aga lähtuda Mutteri enda kreedost, et “muusika liigutab vaid siis, kui ta jutustab lugu”, ning

Ma arvan, et mida rohkem suudab kuulaja muusikas märgata, seda rohkem talle Mutteri mäng meeldib. See on nende muusika, kes armastavad saladusi ja alltekste, kes sarnaselt Mutteriga on raamatusõbrad ning veedavad ilukirjanduse seltsis rohkem aega kui arvuti ja televiisoriga.

heita kõrvale igasugused ootused, kuidas viiul peaks kõlama, pole minu meelest muud võimalust, kui jäägitult armuda tema interpretatsiooni. See on nii eriline, sügav ning täielikult muusika teenistuses.

Mutterit kuulates tundub, nagu oleks tal justkui teine ajamõde, ja ma ei räägi siinkohal ainult sellest, et ta suudab olla kirglik, särav ja kiire seal, kus enamasti ollakse hädas nooditeksti ära-

mängimisega. Ta tõesti ütleb viie sekundiga rohkem kui enamik muusikuid viiekümnega. Ma arvan, et mida rohkem suudab kuulaja muusikas märgata, seda rohkem talle Mutteri mäng meeldib. See on mitmekihiline, kiirelt varieeruv ja muutuv; midagi, mis tõmbab ja vihjab, aga ei seleta. See on nende muusika, kes armastavad saladusi ja alltekste, kes sarnaselt Mutteriga on raamatusõbrad ning veedavad ilukirjanduse seltsis rohkem aega kui arvuti ja televiisoriga. See on Skrjabini “värvusmuusika” ideaal, esitatud ühe pilli ja nelja keele abil.

Mutter ja Mozart

Mutter on tegelikult universaalne muusik, ma pole kuulnud tema esituses midagi, mis poleks veenev. Väga haarav ja sisendusjõuline on tema nägemus Vivaldi ja Bachist (viimast esitab ta tihti barokkpoognaga!) ning kuulsaid viiulikontserte (Mendelssohn, Tšai-

Täiuslik lavapartnerlus: Mutter ja Lambert Orkis Kennedy Centeris esinemas.

FOTO HARALD HOFFMANN / DEUTSCHE GRAMMOPHON

kovski, Bruch, Brahms) esitab ta uskumatu tempo, täpsuse ja elaniga, jõudes siiski intoneerida ja elustada igat nooti. Omaette oasi moodustavad nüüdisheliloojate teosed, mis on spetsiaalselt talle pühendatud ning mille esmaesitaja ta on olnud; paljude meelest on Mutter just seal kõige huvitavam, eredam ja kütkestavam ning nende esituste lummust pole võimalik sõnadega kirjeldada. Minu jaoks on aga kõige erilisem Mutteri suhe Mozartiga, selle helilooja loomuse nii peent ja sügavat äratundmist ja edasiandmist pole ma kellegi teise esituses kuulnud.

Mozarti juubeliaastal (2006) DGs välja antud kogumik neljast CDst sisaldab helilooja kuusteist duosonaati Mutteri ja Orkise esituses. Plaat on pühendatud "armastusega A.-le ja R.-le" ning need initsiaalid tähistavad kahtlemata Mutteri lapsi. Armastusega on tõesti täidetud kõik noodid nendes sonaatides ning seda maailma avastada on elamus. Minu jaoks sarnaneb selle albumi mõju kogemusega, mille sain

esmakordselt Hesse "Klaaspärlimängu" lugedes: sama avardav, maailmapilti ja enda olemust muutev, raputav ja rahustav samal ajal. See on tõeline Mozart, kes ülistab elu traagikast hoolimata või just selle tõttu. Mozarti helgus võrsub rasketest tunnetest, olemise sügava armastamise taga on julgus valule ja rasketele silma vaadata ja neid aktsepteerida. Läks kaua aega, enne kui hakkasin välja kuulma, kuivõrd elurõõmus ja -jaatav on Mutteri mäng, nägema tema näilise tõsiduse ja tumeduse taha. Just selle plaadi filigraanne, lõpmatuid finesse ja nüansse pakkuv ning ääretult positiivne Mozarti maailm avab minu meelest Mutteri olemust kõige selgemalt.

Ka oma kõige esimesel salvestusel esitab Mutter Mozarti muusikat, neljateistaastaselt oma debüütplaadil mängib ta Viini klassiku Kolmandat ja Viiendat viiulikontserti Berliini Filharmoonikutega Karajani juhatusel. Kolme ime lapse ja geeniusse kohtumine sel plaadil tekitab erakordse sünergia. Kui kõnekas on juba albumi kaanefoto: Mutter ja

Karajan teineteisele otsa vaatamas, ning suurest vanusevahest hoolimata pole kahtlustki, et tegemist on võrdväärsete partneritega! Ilmselt tundsid need kaks hingesugulust: mõlemale on iseloomulik sügavus, tumedus, kaalukus, ka teatud raskepärarus nii kõlas kui ka musitseerimises üldse; nad on pühendunud ja kirglikud, väärikad, aristokraatlikud, lausa kuninglikud. Karajani respekt lapseohtu muusiku vastu on imekspandavalt suur ning hämmastav on noore Mutteri oskus orkestrit kuulata ja sellega ühist lugu jutustada.

Tagasi tulevikku

Julgus mitte pakkuda publikule traditsioonilisi lahendusi, mis kindlasti meeldivad ehk n-ö "peale lähevad", on minu meelest kunstniku küpsuse näitaja. Mutter on selline olnud varasest noorusest saadik. Seda võimaldab muidugi ka tema ülim tehniline meisterlikkus, mis on harukordne. Meie ajastul kuuleb tihitipeale kunsti, mida võiks nimetada filtreerimata tundetulvaks – publikule meeldimise nimel on interpretatsioon paksudes värvides ning orienteeritud muusikavälisele. See on midagi, millega Mutter kunagi kaasa ei lähe. Ta võib olla väga jõuline, ülimalt kirglik, kuid mitte kunagi agressiivne; tema kunst on tunnete sublimatsioon, mitte toored instinktid.

Kahetsusväärset sageli keskendutakse Mutteri puhul välisele: räägitakse tema kleitidest ja honoraridest, kaunist välimusest, kuulsatest elukaaslastest jne. Tundub, et kõige selle taga jääb tihti märkamatuks, kui sügava ja seesmiselt rikka kunstnikuga on tegu. Ta on äärmuslik, aga kas just sellised inimesed pole olnud maailma ajaloos säravaimad? Kes julgevad minna oma teed, sõltumata sellest, kui hästi-halvasti kaasaeg neid mõistab? Ja kas pole just Mutteri taolised kunstnikud need, keda meie segane aeg kõige rohkem vajab? Maailm on pöördumas süvenemise ja nähtamatu väärtustamise poole, menu ja meeldimise peale mängiva kunsti kataklüsm on paratamatu ning juba lähitulevikus terendav. Me vajame interpreete, kelle kunst on siiras, sügav ja tuleb südamest; kes armastavad muusikat rohkem kui edu. Just sellised muusikud nagu Anne-Sophie Mutter võivad muuta maailma.

Meid defineerib meie kultuur

Intervjuu Ivari Iljaga

IA REMMEL

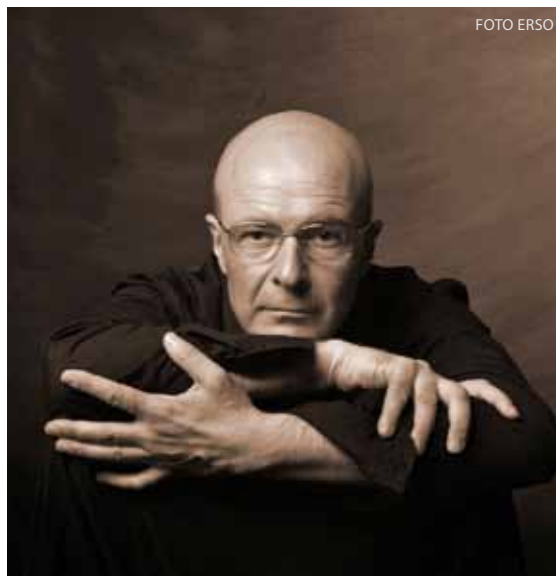

FOTO ERSO

1998. aastal asutatud Eesti Interpreetide Liit on muusikute vabatahtlikkusel põhinev organisatsioon, mille eesmärkideks on eesti klassikalise interpretatsioonikunsti arendamine ja väärtustamine, sidemete tugevdamine eesti interpreetide vahel, rahvusvahelise koostöö arendamine jm. Hetkel on Eesti Interpreetide Liidul 261 liiget ja organisatsioon korraldab Eesti interpreetidele mitmeid kontserdisarju, nagu “Eliitkontserdid” koostöös Eesti Kontserdiga ning “Kammermuusika Mustpeades”. Möödunud aasta detsembris valis Eesti Interpreetide Liit endale uue juhatuse. Juhatuse esimees on nüüd Ivari Ilja, aseesimehed Henry-David Varema ja Marko Martin ning liikmed Arvo Leibur, Peep Lassmann, Kristjan Hallik ja Leonora Palu.

Värskelt valitud liidu juht kõneleb järgnevas intervjuus Eesti interpreedi positsioonist meie kaasajas. Juttu tuleb ka ühiskonna probleemidest ja valupunktidest. Ivari Ilja on Eesti üks tunnustatumaid klassikalisi pianiste, tippauljate kontsertmeister, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia professor ja klaveriosakonna juhataja. Praegusel ajal teeb ta aktiivset koostööd maailmakuulsa laulja Dmitri Hvorostovskiga. Ivari Ilja kuulub ka eliitmänedžmenti Askonas Holt.

Olete tegevinterpreet ja väga hõivatud ka õppetööga Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias. Kuidas läks nii, et soostusite vastu võtma sellise administratiivse ameti nagu Eesti Interpreetide Liidu juhtimine?

Kuigi ma olen eesti interpreet ja liidule alati kaasa elanud, polnud ma ise pikka aega EILi liige, sain selleks alles hiljuti. Mulle tundus ikka, et meil on asjad korras, et pole vajadust sekkuda ja kaasa lüüa. Viimastel aastatel olukord muutus, järjest rohkem tundsin, et ei taha lihtsalt vaikselt pealt vaadata.

Suhtumine loomeliitidesse häiris, nende halvustamine, katsed nende häält maha suruda olid mulle vastumeelsed. Nii küpseski otsus Interpreetide Liitu astuda. Mulle tehti ettepanek kandideerida esimeheks, olin nõus ja olen nüüd paari nädala jooksul üritanud end kursis viia kõige Interpreetide Liidus toimiva ja toimunuga.

Milline mulje on teil EILi varasemast tegevusest ja kontserdielust? Kas kõik on hästi või oleks seal midagi vaja oluliselt muuta?

Kindlasti tuleb alati püüelda paremuse poole. EIL on kogu aeg arenenud ning kammerkontsertide korraldajana täitmas väga olulist osa meie kontserdikultuuris. Ka publik on hakanud järjest rohkem EILi kontsertidele tulema, iga aastaga on külastatavus suurenud.

Interpreetide Liit pakub oma liikmetele tuge. Interpreediksaamine on väga pikaajaline ja raske protsess, sugugi lihtsam pole ka interpreedina püsimine. See nõuab pidevat harjutamist, vormisolekut, enesetäiendamist ja lavatreeningut.

Eesti interpreedil on justkui kaks suunda, millega ta peaks kogu aeg tegelema. Esiteks, kuidas olla interpreet omal maal, ja teiseks, kuidas pääseda Eestist välja maailmalavale. Interpreet Eestis. Mis võimalused tal on? Mis võimalused tal üldse saavad olla?

Eestis ei ole interpreedi võimalused ju suured, väike maa piiratud arvu kontserdipaikadega. Võimalus esineda välismaal avarab interpreedi loometegevuse haaret, samuti olulisel määral materiaalsel toimetulekut.

Kindlasti on tähtis, et üle terve Eesti püsiks regulaarne kontserdielu. Eesti Kontserdil on siin täita suur ja oluline roll ning selle organisatsiooni senine võimekus hoida tervet Eestit kultuurimaastikuna on olnud lugupidamist väärt. Jah, sellise kontserdielu ülalhoidmine on kallis, selle allakäigurajale suunamine kerge, taastamine aga väga raske. Inimene juhendub paljuski harjumustest. Mäletame hästi, kui hea ja soovitud kontserdipaik oli aastaid tagasi Mustpeade maja. Mingil ajal lõppesid seal kontserdid. Siis hakati neid uuesti korraldama. Läks mitu-mitu aastat, enne kui paik jälle elustus, kui inimesed saali uuesti omaks võtsid. Kui me ei hoida laia muusikaelu põhja, siis on ka tippude võrsumine kahtlane. Tühjusest tipud ei tule.

Aga Eesti interpreet välismaal. Mis võimalused tal siin on? EIL tegeleb muusikute ekspordiga, Eesti Muusika

Arenduskeskus, Tallinn Music Week ning Pille Lille Muusikute Toetusfond. Kuidas see neil õnnestub?

See on muidugi väga raske valdkond. Kõrvalt vaadates tundub, et Eestis on tekkinud rohkesti ekspordi eksperte, aga ekspordi, selle sõna otseses mõttes, sellegipoolest eriti ei ole. Interpreedi taase ja tema valmisolek suurteks väljakutseteks on siin väga oluline. Klassikalises muusikas on oma kindlad kriteeriumid, millele vastamine seab erakordselt kõrgeid nõudmisi nii

interpreedile kui ka määndžmendile.

Lihtsalt ilusa jutu ja turundamisega siin kaugele ei jõua.

Eestil on üpris raske end teadvustada maailma muusikaüldsusele kõrge muusikakultuuriga maana, aga sellel suunal peab pingutama.

Neid määndžmente, kes varustavad artistidega kontserdipüramiidi tippu, on maailmas vähe: IMG, Askonas Holt, Harrison Parrott jt. Interpret, kes pääseb nende artistiks, võib olla enam-vähem kindel, et tööga tal probleeme ei ole.

Väga oluline on teha koostööd erinevate muusikafestivalidega, siin on võimalikud mitmesugused vahetusprojektid, mis võivad artisti karjääri tublisti edasi aidata.

Kui klassikavaldkonda vaadata, siis tundub, et need, kes meil läbi on löönud ja pääsenud välislavadele, on seda sageli teinud ise.

Mitmed meie dirigendid, heliloojad ja ka interpreedid on seni ikka ise läbi löönud. Muusikaekspordi jutu kõrval võiks võibolla enam keskenduda mitte niivõrd siia ja sinna söitmisele, vaid ekspordipotentsiaali tugevdamisele investeringutega konkreetsele artistile, heliloojasse või projekti, aidata neil startida. Valikute tegemine pole sugugi kerge, samuti nagu investeerimine aktsiaturul, edu pole kunagi garanteeritud. Pingutama peab aga sellegipoolest, otsima koostöövõimalusi partneritega nii kodu- kui välismaal.

Interpreetide Liit on Eesti Muusika Arenduskeskuse liige. Suurem osa arenduskeskuse kaudu liikuvatest vahenditest läheb mitteklassikalise muusika eks-

pordi toetuseks. Väidetavalt läheb meie popmuusikal välismaal väga hästi. Ringi rännates olen tihti märganud linnapildis kuulutustel ja prominentsete kontserdimajade afiššidel meie dirigentide, heliloojate ja interpreetide nimesid. Eesti popmuusika pole seni veel silma jäänud. Võimalik, et ma pole sattunud õigetesse kohtadesse.

Kas Interpreetide Liit plaanib ka uusi kontserdisarju ja projekte?

Sarjades praegu suuri muutusi kavas pole.

Interpreetide Liidul on koostöös Eesti Kontserdiga järgmine hooaeg juba formeerunud. Uus projekt on aga interpreetide

showcase sel suvel Järvi

festivalil, kuhu tuleb välimäändžere ja kus meie interpreedid saavad end tutvustada. Üritame sellele ettevõtmisele saada laiemat kõlapinda.

Kas liidul on kavas ka koostöö Tallinn Music Weekiga?

Sel aastal mitte. Klassika *showcase* on seekord Pille Lille Muusikute Fondi korraldada ning heliloomingu osas on partneriks Eesti Muusika Päevad. Aga loomulikult osalevad TMWI ka EILI liikmed.

Eesti interpreedid. Vasakult: Lea Leiten, Andreas Lend ja Oksana Sinkova.

FOTO MIRJAM VEISNER

Mida teie isiklikult sooviksite veel Interpreetide Liidus ära teha?

Ma sooviksin kõigepealt hea seista interpreedi n-ö professionaalse elukeskkonna eest, niipalju kui see minu võimuses on. Kui meie kultuurikeskkond toimib hästi, siis on siin ka interpreetidel hea tegutseda. Minu unistuseks või eesmärgiks on Eesti Interpreetide Liidu olulisuse tõstmine ja interpreetide hääle tugevamaks muutmine. Vahepeal on toimunud ju väga olulisi muutusi, nii Eesti Kontserdi ümberstruktureerimine kui ka ERSO sihtasutuseks muutmine. Üldsusel ei ole siin eriti olnud võimalik kaasa rääkida, kõik otsustati ilma laiemal arutelu ja muusikaüldsuse kaasamiseta.

Viimaste kuudega on järjest hakanud päevavalgele tulema tegevusi ja otsuseid, millega tegeldi üldsuse teadmata. Vägisi jääb mulje, et Eesti muusikaelu olulised otsused tehakse kabinetivaikus ja siis käiakse välja juba valmis produktina, mida enam muuta ei saa. Kuigi – sihtasutuste teemat siiski arutati eelmise aasta juunis toimunud Eesti Muusikanõukogu aasta koosolekul.

Muusikanõukogu aastakoosolek oligi ainuke avalik foorum, kus kultuuriministeerium oma seisukohti tutvustas. Sihtasutuste küsimusi arutati ilmselt ka Eesti Kontserdi ja ERSO töötajatega. Aga selliste suurte ja kogu muusikaüldsuse jaoks ülioluliste asutuste puhul ei ole kindlasti õige, et valikuid teevad vaid ametnikud, kaasamata valdkonna huvigruppe. Selles mõttes loodaks edaspidi ametnikelt suuremat kannatlikkust ja vastutustunnet, poliitilised hoovused, kultuuripoliitilised seisukohad muutuvad, ka ametnikud vahetuvad, kultuur on ikkagi midagi pikema perspektiiviga toimivat.

Miks sihtasutused pole hea mõte?

Võimalik, et ongi väga hea mõte! Kuid mul pole õnnestunud leida sellele kinnitust. Põhiliseks argumendiks on olnud, et on parem juhtida ja muidu ka väga hea. Võimalik, et eksin, kuid mulle tereandab siit ametnike mõju kasv. Ministeerium võib ühe päeva jooksul kutsuda tagasi sihtasutuse nõukogu ja moodustada uue, kes omakorda võtab maha juhi, kes mingil põhjusel ei

meeldi. Ongi ju parem juhtida...

Praegu ilmselt seda protsessi enam pidurdada ei saa. Aga näiteks Neeme Järvi vist siiski ei ole rahule jäänud nende arengutega.

Ministeeriumist väidetakse, et see oli vajalik ja väga hea muutus. Paljud valdkonna inimesed on aga mures.

Võibolla selleks ei ole põhjust. Ma väga loodan, et ei ole. Kuid muudatuste põhimõtete ja eesmärkide selgitamine ei ole olnud ilmselt piisav.

Nüüd on ka kultuuriministeeriumi asekanstler vahetunud...

Küllap plaanitu sai läbi surutud ja uued väljakutsed ootamas. *(Tollane asekanstler Ragnar Siil juhib nüüd väljapaistvate saavutuste eest Eesti loomemajanduse arendamisel Euroopa Liidu loomemajanduse töörühma. Toim.)*

On kuulda ka, et Eesti Kontserdil võib seista ees muutusi ja arenguid.

Sellest räägitakse, kuid midagi pole kinnitatud. Eks tulevik näita, kas need "unenäod", nagu neid nüüd nimetama on hakatud, ka täide lähevad.

Ma arvan, et selline teatud määral autoritaarne, salamisi toimiv valitsemis- või juhtimisstiil on enast ammendamas, aeg, kui kõvad mehed tegid reforme kõva käega, laastud ja pisarad lendasid, hakkab tasapisi mööda saama. See ei vii meid enam edasi.

Novembrikuus toimunud Sirbi kriis pani kultuuriinimeste kannatusekari-ka üle voolama ning viis kultuuriministri tagasiastumiseni. See näitab, et kultuuriüldsusel on siiski võimalik vaenulikule tegutsemisele vastu astuda.

See kahtlemata ei ole normaalne, kui tekib olukord, kus kultuuriministeerium ja loomeliidud tunnevad end vaenlastena. Eelmine kultuuriminister püüdis "kasvatada" ja leida endale nn "tugevaid partnereid", soovis koostööd vaid nendega. Selles mõttes ma väga loodan, et taastub partnerlus, kaob üleolev ja tõrjuv suhtumine loomeliitudesse. See pole kellelegi kasulik.

Ivari Ilja esinemas koos Dmitri Hvorostovskiga Carnegie Hallis.
FOTO SCANPIX

Õhus on tunda muutuste tuult. Mis muutused need saavad olema, selgub aastate pärast.

Meenutaksin üht ikka ja jälle korratavat seisukohta, et Eestis on kultuuritegijaid palju, kõik nad ootavad finantseerimist. Sinna kulub maksu- maksja raha ja mida siis selle eest saadakse...

Eks siin oma tõetera ole. Aga see on ühiskonna valik, kas soovitakse ainult leiba, leiba ja tsirkust või leiba, tsirkust ja veel midagi. Eestil ei ole võimsat sõjaväge, millega teistele muljet avaldada, me ei ole finantsjõud, me ei ole suur tootjamaa. Venemaal, Ameerikal, Hiinal või Saksamaal saab alati olema rohkem raha kui meil. See, mis meid defineerib, kõigepealt iseendale ja seejärel teistele, on meie kultuur. Seetõttu ma kaineastaksin neid, kes on võtnud ette kasutada loosungeid kultuuritegijaist kui parasiitidest, muidusööjatest, raskest koormast ühiskonna kukil.

Olukorras, kus kõik on enam-vähem korras, oleme söönud, käime lõunamaades puhkamas, poes on kõike saada, pole vaimul nagu väga tähtsustiki. Kuid hetkedel, mil meie rahvas on olnud õhus, on meie kultuur ja vaim aidanud meil tõusta ja püsti seista, toetanud iseolemist, andnud püüdlustele sisu ja mõtte. Kui laseme kultuuril alla käia, siis ühel hetkel võime avastada kurva

olukorra, kus oleme kaotanud oma näo ja ei tea õieti isegi, kes me oleme. Usun, et vaimselt rikas, kultuuriliselt mitmekesises keskkonnas kasvanud ja elav rahvas on huvitavam ja vajalikum ka teistele.

Seoses lähiaja sündmustega on viimastel kuudel meedias palju räägitud kultuurist ja analüüsitud selle olemust. Muu hulgas oli kuulda isegi selliseid mõtteid, et kas meil on kultuuriministeeriumi sellisel kujul üldse vaja. Näiteks Ameerikas ju pole kultuuriministeeriumi.

Küllap see on maitseasi. Arvan, et Eesti- taolises väikeriigis võiks hästi toimiv kultuuriministeerium väga palju head teha. Tulevikku vaadates loodan, et edaspidi arvestatakse rohkem erinevate valdkondade spetsialistide arvamusega. Nende mõtteid ei maksaks alahinnata, küllap pikka aega oma alal tegutsemine teadmiste ja kogemuste pagasit ikka kasvatab. Teiste poolt loodu lammutamine on lihtne, palju raskem on hoida järjepidevust, luues samas kogu aeg midagi uut.

Olen tuleviku suhtes optimistlik. Õhus on tunda muutuste tuult. Mis muutused need saavad olema, selgub aastate pärast. Seda, mis juhtus eile, oskame hinnata homme. Ja sellele, mis juhtub täna, antakse hinnang ülehommeme.

Eesti muusika kõlajõud

KRISTEL PAPPEL
muusikateadlane

Oleme harjunud eesti muusika eduga välismaal sedavõrd, et sageli enam ei mõtle, mis on nende saavutuste taga. Laiem avalikkus tundub vahel isegi tüdinenud olevat – jälle eesti muusika! Aga mis siis, kui seda ei oleks? Praegu on eesti muusika ja muusikute kõrgtase ning rahvusvaheline läbilöögivõime meile endastmõistetav. Jääb üle ainult loota, et see ei kao lühinägelike haridus- ja kultuuripoliitiliste ümberkorralduste käigus.

Eesti helikunsti mõju ja autoriteeti näitas ka fakt, et 2013. aastal oli see kahe suure festivali peateemaks Saksamaal. Schleswig-Holsteini mainekas festival tutvustas kolme Balti riigi, Eesti, Läti, Leedu muusikat, suurrituse raames toimus paralleelselt Hamburgis kolmepäevane Arvo Pärdi festival. Väiksem, aga väga edukas Usedomi saarel peetav festival oli pühendatud ainult eesti muusikale. 2014. aastal toimub Eesti ja Soome ühine kultuurfestival Saksamaa ühel jõukamal liidumaal Baden-Württembergis, Stuttgarti lähedal Fellbachis.

Toreda publikuga konservatiivne festival

Schleswig-Holsteini pidustused hõlmavad kogu liidumaad (pindalalt Eestist kolm korda väiksem, elanike poolest aga kaks korda suurem) ning peale muusika haaratakse traditsiooniliselt kaasa ka kirjandus ja kujutav kunst. 6. juulist 25. augustini kestnud festival oli juba kahekümne kaheksas. Kokku 66 kontserti toimusid Kielis, Lüübekis, aga

Hortus Musicus Schleswig-Holsteini festivalil.
FOTO PETER J. STREHMEL

ka naaberladel Taanis ja Alam-Saksimaal, samuti Hamburgis. Alates 1998. aastast on festivali juhtinud nimekas kooridirigent Rolf Beck, kes nüüd, viieteist aasta järel, intendantikohast loobus. 2013. aasta festival osutus tema tegevuse krooniks, “unistuste tulemuks”, nagu mainiti Saksa ajakirjanduses: kontserdipaikade täituvus oli 92 protsenti. Kindlasti aitab omajagu kaasa päikseline suvi, seda eriti just programmi “Muusikapidu maal” puhul, kus kontserdid toimusid nädalavahetusel lossides, mõisates, endistes küünides ja tallides. Nüüsguses paigas oli päeva jooksul tavaliselt kolm kontserti, mida sai tänu võimenditele kuulata ka väljas murul piknikku pidades. Tähelepanuväärne aga on see, et

2013. aastal oli eesti muusika kahe suure festivali peateemaks Saksamaal. 2014. aastal toimub Eesti ja Soome ühine kultuurfestival Saksamaa ühel jõukamal liidumaal Baden-Württembergis, Stuttgarti lähedal Fellbachis.

kava raskusastmele ega esitusvaliteedile ei tehtud mingit hinnandlust, kõik oli nagu parimates kontserdisaalides. Meie klaveriduo Kai Ratassepp ja Mati Mikalai sõnul on nad harva nii heal klaveril mänginud kui Pronstorfi külakeskuse Steinwayl. Lisaks kohalikele muusikahuvilistele olid paljud tulnud “maakontsertidele” kaugemalt ja enamasti perekonniti. Publiku vanus ulatus väikelastest raukadeni. Oli rõõmustav kuulda, kuidas näiteks juristist isa jagas delikaatselt seletusi oma algkooliealistele lastele, võrreldes Rein Rannapi Bachi-improvisatsioone ja originaalteoseid. Andres Mustonen ja Hortus Musicus võlusid publiku juba esimese looga ning renessansi ja varabaroiki muusika furioossele tõlgendamisele

olid kõik teed valla. Avatud olek ja lahke suhtlemine iseloomustas üldse “maakontsertide” publikut, olgu siis tegemist Villu Veski ja Tiit Kallustega või setu ansambli Sõsarõ kavaga. Eesti muusikute osalemisel toimus mõistagi ka suuri sümfooniakontserte (Kristjan Järvi dirigeeris orkestrit Balti Noored Filharmonikud, kavas ka Tüüri Kolmas sümfoonia) ja kooriesinemisi (RAM). Eesti Filharmonia Kammerkoor andis lausa mitu kontserti ja seda nii Daniel Reussi kui ka Tõnu Kaljuste juhatusel, Tallinna Kammerorkester mängis Risto Joosti käe all huvitava kava eesti muusikast jne.

Ja ometi mõjus see festival raskepärase hüügelolendina, kelle mõtted liiguvad ja süda tuksub tuntud klassikalismantilise repertuaari piires. Avakontserdi kavas polnud ühegi Balti helilooja teost, vaid Schumanni Klaverikontsert ja Bruckneri Neljas sümfoonia. Näiteks Pärdi “Cantus Benjamin Britteni mälestuseks” oleks kultuuridiplomaatiliselt olnud igas mõttes hea valik pidustusi avama (mõeldes ka Britteni 100. sünniaastapäevale) ja ma ei usu, et keegi kuulajaist oleks sellepärast tulemata jätnud. Pärdi festival Hamburgis oli nagu oma-moodi oas, milles eriti kauniks kujunes kontsert Jakobi kirikus: juba

“Fratrese” esimesed helid Harry Traksmannilt töötasid midagi erakordset. Peenetundelise draamatikaga esitasid EFK ja Tallinna KO Kaljuste juhatusel “Aadama itku”, kristalselt kõlas “Salve Regina” ... Kõik Pärdi festivali kontserdid olid publikust tulvil nagu teisedki eesti muusikute ja eesti muusikaga kontserdid.

Väike ja riskijulge festival ehk kuidas koostatakse festivali kava

Õelda “väike” festivali kohta, kus esines 900 muusikut, oli 40 kontserti ja käis 14 100 kuulajat, on õigustatud ainult suurematega võrreldes. Jutt on 21. septembrist 12. oktoobrini Usedomi saarel (pindalalt pool Hiiumaad) juba kahekümnendat korda toimunud festivalist, mille keskmes oli sedapuhku eesti muusika. Kontserdid toimusid kogu saarel – kirikutes, 19. sajandil rajatud noobelhotellide salongides, muuseumides, endistes võimsates vabrikuruumides. Festivali algataja ja intendant aastast 2005 on

Eesti muusikat teatakse, aga uue informatsiooni pealetungil võivad asjad ka kergesti ununed, segi minna, kaduda. Rahvusvahelise publiku usaldus saab kesta ainult niikaua, kui me hoiame oma kõrgtaset ja arene-me edasi.

Thomas Hummel, Mecklenburg-Vorpommeri liidumaa muusikafestivalide koordinaator. Hummeli isa oli helilooja, ise õppis ta vioolat ning hiljem kultuurikorraldust. Hummeli parem käsi Usedomi festivali korraldamisel on ta programmijuht, muusika-

teadlane ja filosoofiadoktor Jan Brachmann, kes vabakutselise kriitikuna kirjutab arvustusi ja esseesid juhtivatele väljaannetele, nagu Frankfurter Allgemeine Zeitung ja Berliner Zeitung. Hingega asja juures on aga ka festivali sponsorite ühingu esimees, saare tähtsaima hotelliketi omanik Rolf Seelige-Steinhoff. Usedomi peetakse ju päikserikkaimaks paigaks Saksamaal ning järelhooaja suvitajad moodustavad kohalike ja lähikonna muusikasõprade kõrval tähtsa osa kontserdipublikust.

Festivali heliskaala ulatus intiimsetest kandlehelidest Tubina ja Tüüri võimsa orkestrikangani ning rahvalaulust uusimate teosteni (Tõnu Kõrvitsa

“Viis haikut” esiettekandes, Tanja Kozlova-Johannese, Jüri Reinvere, Kristjan Kõrveri jt teosed ansambli Resonabilis). Festivali kaks läbivat lõnga olid Pärdi ja Tüüri teosed (viimaselt muu hulgas Fagotikontsert Martin Kuuskmanni hiilgaval soleerimisel); samas püüti eesti helikunstist anda võimalikult mitmekesist pilti, kus olid nii Tormis, Tobias kui Tulve, nii Vähi kui Rannap, nii Vox Clamantis kui Hortus Musicus, oboemängija Kalev Kuljus, rääkimata EFKst ja RAMist. Esinesid ka noored talendid, Rostockis õppivad Triin ja Kärt Ruubel ning kodumaine uus keelpillikvartett Insomnia. Kava oli nii hästi koostatud, et kirjuse asemel tekkis elav, inspireeriv ettekujutus eesti muusikast. Peale selle teostus korraldajate suur unistus – et festivalil esineksid kolm dirigenti Järvit ning flötist Maarika Järvi. Festivali eelkontserti (nädal enne algust) juhatas aga legendaarne Kurt Masur.

Hea kava retsept

Nüüd ongi sobiv hetk arutleda selle üle, kuidas ikkagi eesti muusika sellistele festivalidele jõuab, kui jätta kõrvale muusikute endi kontaktid (nagu näiteks Mustoneni ja Anu Tali esinemised Ruhri triennaalil jpt) ja Eesti Muusika Arenduskeskuse tegevus. Schleswig-Holsteini ja Usedomi festivali puhul pöörduti Eesti Vabariigi saatkonna poole Berliinis, kus kultuuriatašee Harry Liivrand andis esialgseid soovitusi, millest asutuste poole Eestis pöörduda (kultuuriministeerium, Eesti Kontsert jt) ning missugused interpreedid, ansamblid, heliloojad võiksid festivali eripära arvestades huvi pakkuda. Järgnes juba festivali korraldajate suhtlus Eesti organisatsioonidega. Väga põhjalikult tegi seda Jan Brachmann, kes külastas ka Eesti Muusika Infokeskust, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiat jt asutusi ning uuris veebilehti ja kuulas muusikat. Kava kokkupanek kulges lõpuks tihedas koostöös kultuuriatašeeaga, kes pakkus välja esinejad Pronstorfi “maakontsertidele”. Usedomi festival usaldas tema soovitusi ka Saksamaal vähem tuntud või uute nimede/ansamblite puhul. Samuti oli Usedomi festivali juhtkond vastuvõtlik uute algatuste suhtes, nagu eesti kunsti tutvustamine (Mare Vindi ja Margus Meinarti näitused) või

nn Kotzebue-salong, mille initsiaator oli kultuuriatašee ning nime üritusele andis Jan Brachmann: “Kuidas Beethoven Eestisse tuli”. (Pealkirjas on vihje Beethoveni kirjadele, mida ta läkitas 1812. aastal Tallinnasse August von Kotzebuele, paludes tollel kirjutada ooperilibreto, soovitatavalt “Attila”.) Festivali juhtkonna soovil esinesid sensatsiooni tekitanud salongis ehk loeng-kontserdil (kuhu mahtus 120 inimest, ukse taha jäi mitukümmend huvilist) EMTA tudengid (lauljad Anu-Mari Uuspõld ja Rasmus Kull) ning õppejõud (Kai Rataspepp ja Mati Mikalai). Salongi sõnalise osa eest vastutasid Harry Liivrand ja Kristel Pappel.

Veel kord resonantsist

Eesti muusikaga õnnestus Usedomi pidustustel saavutada hämmastav tulemus: küllastajaid oli rekordarv, ületades isegi aasta varem toimunud vene muusikale keskenud festivali. Kontserdid olid kas välja müüdud või ainult üksikute vabade kohtadega, nii et festival jõudis finantsiliselt lausa kasumisse.

Eesti muusika edu ei taga üksnes õnnestunud festivalid. Sama tähtis on kultuuripoliitikute igapäevane töö, isiklike kontaktide ja võimaluste kasutamine selleks, et hoida tähelepanu eesti muusikal. See ei ole lihtne. Kui sageli võib välismaal isegi muusika asjatundjalt kuulda fraase: “Oo, kas Arvo Pärt on eesti helilooja? Arvasin, et soome.” Schleswig-Holsteini Pärdi-festivali kavalehtedel võis kahtsusega lugeda, et helilooja on sündinud 1935. aastal Nõukogude Eestis ja elab praegu Lääne-

Berliinis. Kui tähelepanu nende vigadele juhiti, kehtis intendandi hiinlannast assistent õlgu: mis vahe sel on? Eesti muusikat teatakse, aga uue informatsiooni pealetungil võivad asjad ka kergesti ununeda, segi minna, kaduda.

Kas usaldus eesti muusika vastu, usk eesti muusikutesse on välismaal suurem

kui kodumaal? Raske öelda. Kindlasti pole edu olnud kunagi nii suur kui praegu. Ent on ka selge, et rahvusvahelise publiku usaldus saab kesta ainult niikaua, kui me

hoiame oma kõrgtaset ja areneme edasi. Tingimus on, et Eesti ühiskonnas teadvustatakse muusika, kultuuri, humanitaaria rolli. Schleswig-Holsteini festivali juhi Rolf Becki lõpukõnes öeldud sõnad, et “Eesti on muusikas suurvõim”, pole kindlasti ainult kompliment.

Schleswig-Holsteini festivali juhi Rolf Becki lõpukõnes öeldud sõnad, et “Eesti on muusikas suurvõim”, pole kindlasti ainult kompliment.

Uno Naissoo
nimeline loomingu- ja interpretatsiooni konkurss 2014

Uno Naissoo loomingu- ja interpretatsiooni konkurss toimub 2014. aastal juba 30. korda

Võistlustööde esitamise tähtaeg on 7. märts 2014.a

Konkursi finaali toimub 6. aprillil 2014 kell 15.00 Otsa kooli saalis.

Konkursi reeglid asuvad Otsa kooli koduleheküljel www.otsakool.edu.ee rubriigis Naissoo konkurss.

Laurel Halo – kaasaegse elektroonilise muusika kursimuutja

MARI-LIIS REBANE
muusikahuviline

6. detsembril toimus Kultuurikatla keldrikorraldusel Stalker festivali stuudioõhtu, kus võtmekülaliseks oli ameerika elektroonilise muusika täht **Laurel Halo**. Halo atraktiivsus muusikuna seisneb tema oskuses murda piire ja kombineerida naiselikku tundlikkust maskuliinse ratsionaalsusega. Sisekosmose väravad avatakse sünteetiliste helide ja madalate mustrikoodidega, samal ajal tunned, kuidas kõditav bassisagedus läbi luude tungib, südame juures suriseb ja kehas kohta otsib.

Laurel Halo on üles kasvanud Ann Arboris, tööstuslinna Detroiti külje all, kust 1980. aastate keskel kasvas välja *tech-*

no-muusika, mis üsna tõenäoliselt avaldas sügavat mõju Halo kujunemisele. Laurel Halol on akadeemiline muusikaline taust, kuueaastaselt alustas ta klaveriõpingutega, hiljem harjutas ka viiuli- ja kitarrimängu. Kuigi praegu ütleb ta, et klassikaline akadeemiline muusika ei ole absoluutselt tema “tassike teed”, on see tema muusikuks kujunemisel olnud kindlasti oluline.

Eestisse saabus Halo Berliinist, kus ta praegu ajutiselt elab. “Mul on Euroopas palju esinemisi ja siin on lihtne ringi sõita, kõik on käeulatuses. Üks võimalus oleks olnud ka London, aga hetkel tundub, et tegin õige valiku. New York on võimalusterohke, kuid ühel hetkel saad aru, et inimesed on seal omakasupüüdlikkusele orienteeritud. Ühendriikide mentaliteet võib olla üsna

Laurel Halo atraktiivsus muusikuna seisneb tema oskuses murda piire ja kombineerida naiselikku tundlikkust maskuliinse ratsionaalsusega.

eeskätt linna- ja klubikultuuriga, kus subkultuurid on multiplitseerunud ja mitmekesistunud. Erinevaid vorminguid on püütud ikka ja jälle uuteks harudeks lahterdada ning iga järgmist uute alaanrittega sildistada. Tundub, et selline liigitamine on olnud muusikakriitikute meelistegevus juba üle paari-kümne aasta. Elektroonilised vahendid muutusid aja jooksul aina kättesaadavamaks ja see tingis ka variatsioonide paljususe, mida andis lõpmatuseni uut moodi defineerida. Igal pool nähti uusi liikumisi, uusi žanreid. Praeguseks on

väsitav, inimesed tihti peale ei mõtle seda, mida nad ütlevad. Kõik on suunatud kasumlikkusele.”

“Naine” kui žanr muusikas
Elektroonilisel muusikal on seos

muusikaalane sõnavara hübriidsetest alžanritest nii üle küllastunud, et plaadiarvustustes kasutatavad uudisžanrid võivad pigem segadust tekitada kui selgust luua.

Laurel Halo kunst ongi ilmekas näide loomingust, mis on mitmesugustest mõjudest tingitult nii kompleksne, et seda tundub olevat peaaegu võimatu sildistada. Selle asemel tuuakse esile hoopis teine märksõna – “naismuusik”. Kuigi tänapäeva maailm üritab vältida kategoriseerimist soo põhjal, on paralleelide tõmbamine ja iseseisvate naissooloartistide võrdlemine vägagi levinud. Uute diivade esilekerkimine elektroonilises muusikas on justkui uus laine, mis on tekitanud palju diskussioone. Muusikaväljaanded on täis sõnavõtte, mis püüavad tülhingeliselt tõestada naiste kompetentsust ja konkurentsivõimet muusikatööstuse halastamatult meheliikul lahinguväljal, kus kujutlus ‘naises’ on liiga stereotüüpne. Siiski on elektroonilise muusika ajaloos olnud mitmeid revolutsioonilisi tegijaid väljaspool popkultuuri, nimetagem kasvõi Delia Derbyshire’i, Clara Rockmore’i, Laurie Andersoni. “Naismuusikute hulgast võib leida väga palju eeskujusid,” ütleb Laurel Halo ning lisab, et ta hindab väga iseseisvust ja sooloartistide loomingulist sõltumatust.

Orgaaniline ja pidev eneseotsing

Laurel Halo iseloomustab liikumine ja pidevalt uute suundade võtmine. On eriline oskus hoida isikupära, kuid olla samal ajal loominguliselt orgaaniline. Uue integreerimine ja vana süntees on väljakutse igale tänapäeva muusikule. Halo näib oma mitmekülgsusest vägagi teadlik olevat ning võtab julguse seda ka demonstreerida. Albumit “Chance of Rain” raamivad näiteks ava- ja lõpuluugu, mille jazzilikud meloodilised klaverikäigud erinevad albumi muust materjalist, mis on täidetud laia rütmipaleti, ettearvatute kulminatsioonide ja psühhedeelseste helihoovustega.

Laurel Halo pälvis tähelepanu kohe pärast oma kahe esimese EP ilmumist. 2010. aastast pärinev “King Felix” oli uuenduslik, kuid ka mõõdukalt popilik. 2011. aastal jätkas Halo publiku üllatamist EPga “Hour Logic”, millega ta kaugenenes popmuusika mõjudest ja võt-

tis selge suuna elektroonilise rütmi-muusika poole. 2012. aastal üllatas ta jälle. Albumil “Quarantine” kuuleb värskeid kombinatsioone eksperimentaalsest elektroonilisest muusikast koos omapäraste vokaalkompositsioonidega. Plaadiga “Chance of Rain” jätkab ta sissekäidud rada, kuid võtab suuna rütmi-vibratsioonile, unustades vokaali ning liigub sügavamatele ja süngematele

Elektroonilisel muusikal on seos eeskätt linna- ja klubi-kultuuriga, kus subkultuurid on multiplitseerunud ja mitmekesistunud. Erinevaid vorminguid on püütud ikka ja jälle uuteks harudeks lahterdada ning iga järgmist uute alžanritega sildistada. Tundub, et selline liigitamine on olnud muusikakriitikute meelistegevus juba üle paarikümne aasta.

tantsumuusika jahimaadele. “Ma ei taha laval keskenduda laulmisele, vaid fokuseerida end rütmile ja oma lugudega vabalt ja dünaamiliselt manipuleerida,” ütleb Halo oma uue materjali kohta. “Viimase albumiga töötades pidasin teadlikult silmas, kuidas oleks seda *live*’is võimalikult orgaaniline esitada.”

Isiksus, visioon, sõnum

Kui kuulaja ei ole just andunud melomaan, võib Laurel Halo loomingu nüansirohkus märkamata jääda. Siiski on kõigile neile, kes jälgivad kaasaegselt alternatiivmuusikas toimuvat, ilmselge, et “Quarantine” oli läbimurre: klassikalised instrumendid kombineerituna eksperimenteeriva helimanipulatsiooniga, puhas meloodiline vokaal, eristuv lüürika, pooleldi ulmeline ja futuristlik lähenemine.

Muusikamaastikul, kus kõik liigub väga kiiresti ning trendid tule-

vad ja lähevad, on Laurel Halo suutnud siiski panna maha mõjuka märgi ning tõestanud, et tema muusika loob uusi väärtusi. Tänapäeval ei piisa üksnes hea muusik olemisest. Muusikatööstus on ka meeletahutus, millega kaasneb palju tähelepanu ja uudishimulikke ajakirjanikke. Muusik peab olema huvitav ka isiksusena. “Minu isa on kunstnik, ema mitte, aga nad on mõlemad väga loomingulised inimesed,” ütleb Laurel Halo, “nad on minu loomingulisi valikuid alati toetanud ja olnud inspireerivateks eeskujudeks.” Meie vestlus kulgeb eraviisiliselt, mitte nagu intervjuueeritav on Laurel Halo väga uudishimulik ning jõuab rohkem küsida Eesti kultuuri, ajaloo ja siinsete inimeste kohta kui mina temast kui muusikust. “Ka väiksenä olin ma kohutavalt teadmishimuline!” Pole siis ime, et tema muusika on niisama kirju kui ta isiksus. Uudishimulikkus ja avastamisrõõm avaldub ka tema loomingus. Laurel Halo

muusikas sünnib omapärane koostus, eriti eelviimases albumis, mida minu arvates iseloomustab teatav “taoistlik duaalsus”, kus kahest vastandist saab viitaalne tervik. Külmal rütmiline, pulseeriv jõulisus, mille kohal lainetab puhas, kõlav ja meloodiline vokaal, lisades inimliku ja tundelise mõõtme. Intervjuus ajakirjale The Fader ütles Laurel Halo pärast “Quarantine’i” ilmumist: “Ma usun, et olles haavatav, saab sinust tugevam inimene.”

Taimetaja veerg

la Rimmel

“Nähtused” on üks valdkond, millega Muusikas tahaks järjest enam tegelda, pean siin silmas muusikanähtusi ja nähtusi muusikas. Esimene on kummalised stiilid, nende põimused, uute kõlamaailmade avastamine, vanade tagasitulek, nende lahtiseletamine. Teine on n-ö “Eesti ime-lised asjad”, kasvõi sellised, nagu noorteorkester Reaalmazoor, Mooste Rahvamuusikakool, mandoliini populaarsuse kasv Eestis ja mandoliiniorkestrid jne jne. *Stay tuned!*

Üks meie aja silmapaistvamaid jazzklarnetiste

Don Byron.

FOTO WWW.ALLABOUTJAZZ.COM

Klarnetitest ja klarnetistidest

Intervjuu Don Byroniga

MARJE INGEL
kirjutamishuviline

Iga-aastane "Tampere Jazz Happening" meelitab kokku kireva seltskonna muusikuid, ajakirjanikke ja publikut. Küllastasin seda festivali novembris esmakordselt, et kuulda tippmuusikuid ning mõnega neist ka isiklikult suhelda. Lootused täitusid kuhjaga. Hingedepäeva õhtul viibisin kontsertide vaheajal ühe söögikoha suminas, kui minu lauda istus **Don Byron**, klarnetist, kes pidi järgmisel õhtul trummar Jack DeJohnette'i ansambliga üles astuma. Byron kõnetas mind esimesena ning muidugi ei lasknud ma kaotsi suurepärast võimalust teda intervjuuerida.

Kuidas teist muusik kujunes?

Küllap tahtsin algul lihtsalt klarnetit mängida. Harjutasin usinalt Mozarti ja Brahmsi teoseid, mängisin puhkpilliansamblites ja orkestrites. Teadlik karjäär algas Ladina-Ameerika muusikat män-

gides, tegutsesin neis bändides enamasti pianisti ja arranžeerijana. Tollal mõtlesin, et seadete ja muusika kirjutamine ongi see, mida ma teha tahan. Alles hiljem hakkasin mõtlema, et kui tahaksin klarnetiga jazzi mängida, ei soovi ma kõlada

nagu Benny Goodman. Ma ei tahtnud mõjuda muuseumi eksponaadina.

Ma imetlesin klassikalist muusikat mängivaid klarnetiste ja mu lemmik oli Bostoni sümfooniaorkestri liige Harold Wright. Täiesti erakordne pillimees oli Stanley Drucker, kelle karjäär New Yorgi Filharmoonikutes kestis kuuskümmend aastat, ta jäi pensionile kaheksakümneselt. Kõik, kes me New Yorgis üles kasvasime, vaatasime tema poole alt üles, sest ta oli unikaalne virtuoos. Esiteks oli tal fantastiline mängutehnika, teiseks oli tema mängulaad tolle aja kohta erandlik. Kui ameeriklased mängivad muidu üsna kuivalt, rangelt ja *vibrato*'ta, umbes nagu saksa kool-

Klassikalist muusikat mängides on noodid kirjas ja sõrmestus selgeks õpitud. Aga kui sa improviseerid, pead suutma harmoonia järgnevustega kaasa mõelda.

konna klarnetistid oma tiheda ja raske tooniga, siis prantsuse koolkond on kergem ja seal kasutatakse *vibrato*'t. Stanley Drucker mängiski vabamas maneeris. Ja vahel võis ta fraseerida mõnda klassikalist paljukuuldud teost mängides nii-võrd ootamatult teisiti, et sa lihtsalt ei tundnud miljon korda kuulnud lugu ära. Täiesti pöörane!

Muidugi kuulasin ma ka jazzklarnete, näiteks meeldis mulle mõndagi *free jazz*'i mängija John Carteri puhul, aga ma ei püüdnud temaga sarnaneda, tahtsin kõlada rohkem jazzmuusiku moodi kui tema. Tahtsin mängida oma klarnetit sama kaasaegselt kui kitarristid või saksofonistid. Käisin palju jämmidel, kuulsin saksofonist Greg Osby ja bassist Jimmy Garrisoni mängu ning püüdsin nende keelt oma klarneti jaoks tõlkida. Mul ei olnud otseselt ühtegi klarnetistid iidolit, keda jäljendada. Usun, et just see mind kõige rohkem edasi viiski. Pidin erinevatest asjadest oma nägemuse kokku panema ja ennast selle järgi vormima. Kuna ma õppisin kompositsiooni, siis moodustas ka see osa retseptist.

Miks on jazz'i ajaloos silmapaistvaid klarnetiste nii vähe võrreldes saksofonistidega?

Üks põhjus võib olla klarneti erinevus teistest puupuhkpillidest. Enamasti saab teistel puupuhkpillidel kasutada samu sõrmestusi erinevates oktavites läbi kõigi registrite, samad noodid on samades kohtades. Klarneti puhul see nii ei ole, ülepuhumisega ei saavutata mitte nooti, mis kõlaks oktav kõrgemal, vaid oktaavi ja kvindi võrra kõrgemal. Seega on igas registris erinev sõrmestus. Seetõttu kiputakse klarnetil improviseerides jääma keskregistrisse, sest seal saab mängida harjumuspärase sõrmestusega. Kui kuulata Benny Goodmanit, võite veenduda, et ta keskregistrist kuigi palju kaugemale ei liigu. Artie Shaw oli paindlikum. Klassikalist muusikat mängides pole see nii oluline, sest noodid on kirjas ja sõrmestus selgeks õpitud. Aga kui sa improviseerid, pead suutma harmoonia järgnevustega kaasa mõelda.

Veel üks eraldi teema on oskus

muuta klarnet jazzikoosseisus kuuldavaks. Paljud klarnetistid ei armasta madalas registris mängida, sest klarneti toon on seal liiga mahe ja kipub löökpillide varju jääma. Tänapäeva trummarid, kasvõi Jack DeJohnette, kelle ansambliga ma siin olen, nõuavad hoopis teistsuguseid lahendusi kui svingiajastu bigbändide mahe kooskõla. Benny Goodman ei kasutanud kunagi trummarit, kes olnuks sama vali kui Elvin Jones või kes mänginuks nagu Tony Williams. Ansambli tervikkõla tuleb hoolega läbi mõelda, et iga instrument leiaks oma koha. Näiteks trummitaldrikute hele kiln justkui pühib klarneti madala maheda tooni helipildilt.

Missugune on klarnetite perest teie lemmikpill?

Olen enamasti mänginud kõige levinumat B-klarnetit. Koolis oli küll tunda survet spetsialiseeruda bassklarnetile, sest Eric Dolphy mängis selle omal ajal nii populaarseks ja tundus, et selle jaoks leidub ka palju huvitavat orkestrirepertuaari. Ma mängisingi seda, aga nüüd bassklarnet mulle enam eriti ei istu. Olen hakanud üha enam nautima hoopis Es-klarneti kõla ja kahetsen, et ma seda koolis ei õppinud. Kogu nüüdisaegne orkestrimuusika, mis mulle väga meeldib, on kirjutatud just Es-klarnetile. Tuleb välja, et paljudel juhtudel, kui sa arvad kuulvat B-klarnetit, on see hoopis Es-pill: Stravinski "Kevadpühitus", Raveli ja Šostakovitši muusika.

Laia ampluaaga Don Byroni käest oleks tahtnud veel palju küsida, kuid ajanappus sundis jutuotsi kokku sõlmima. Vestlust lõpetades uuris Don, kust ma pärit olen, ja tunnistas seejärel, et talle meeldis koolis üks eesti tüdruk. "Me mängisime koos kooli bändis, tema oboed, mina klarnetit, aga ta ei jäänud muusika juurde. Ma ei tea, millega ta nüüd tegeleb." Küllap nostalgias ajendatuna avaldas Byron ka soovi Eestisse esinema tulla. Teda ootamatult sülle langedud intervjuu eest tänades jään põialt hoidma, et see soov teostuks. Nii saaksin minagi järgmisel korral temalt juba uusi küsimusi küsida.

Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid VEEBRUARIS

1. veebruar kell 17.00

EMTA orelisaal

Esinevad Piret Habaku klaveri, klaveriansambli ja saateklassi õpilased

18. veebruar kell 18.00

Rootsi-Mihkli kirik

**Tallinna Muusikakeskkooli sümfooniaorkester
Mariin Gill (klaver)
Dirigent Mikk Murdvee**

26. veebruar kell 18.00

Mustpeade maja Valge saal

**Tallinna Muusikakeskkooli solistide ja Tallinna Kammerorkestri ühiskontsert
"Kivimäe virtuoosid 2014"
Dirigent Mikk Murdvee
Plaadiesitus "... kuidas noored muusikud avastasid uut eesti muusikat"**

Pilet 3.-/1.50 eur

Tallinna Filharmoonia hooaeg

ARDO VÄSTRIK
tšellist

Kontserdiorganisatsioonil **Tallinna Filharmoonia** (TF) täitub tänava 20 tegevusaastat. Nagu viitab nimi, on TF munitsipaalasutus Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti alluvuses (kuhu kuuluvad ka näiteks Tallinna Linna-teater, Tallinna Loomaaed jt), kuid tegelikult ollakse suhteliselt iseseisvad.

Tinglikult võikski selle asutuse haldusala jagada kaheks: **Tallinna Kammerorkestri** tegevuste koordineerimine, teisalt korraldatakse järjest võimsamalt ka festivale ja kontserdisarju nii tallinlastele kui ka külalistele. Neist mahukaim ja ilmselt tuntuim on **Birgitta Festival** (augustis tähistab festival juba 10. toimumisaastat), mis pakub ajaloolistes kloostrivaremetes uut ja põnevat eelkõige muusikateatri vallas. Alates 2011. aastast on Tallinna Filharmoonia koduks Mustpeade maja, kus lisaks valgele saalile ja Olavi saalile on uudse kontserdipaigana võetud kasutusele Vennaste tuba ja Vennaste saal ning uus elu on antud keldrisaalile (Mustpeade majas korraldavad kontserte ja seminare teisedki asutused, samuti toimuvad ajaloolises majas ekskursioonid). Nii on võimalus korraldada erinevaid ning omanäolisi kontserdisarju, seejuures on palju vaeva nähtud, et peale tavapärase muusikaelamuse oleks sündmusel ka mingi lisaväärtus. Näiteks sari “**Salong**”, mis viib kuulaja konkreetse ajastusse (Rio de Janeiro 1950 jne), keldrisaalis toimuv kirjandust ning džässmuusikat ühendav “**TAFF Club**”, kus meeldivas õhkkonnas astuvad vaheldumisi üles muusikud ja kirjanikud, või “**Püha Mauritiuse barokiõhtud**”, kus ajastu-ruutult kostümeeritud esinejatel kuu-

leb publik ka kommentaare esitatava muusika kohta.

Siis veel sari “**Portree**”, mis püüab näidata ühe helilooja erinevaid tahke ja kus heliloojat tutvustab ka muusikateadlane, ning “**Maailmamuusika rituaalid**”, mille pearõhk on erinevate maade muusika ning traditsioonide tutvustamisel. Tallinna Filharmoonia kunstiline juht on **Eri Klas** ning viimased kolm ja pool aastat on olnud asutuse direktoriks **Marko Lõhmus**, kes praeguseks on küll tagasi astunud ning linn on kuulutanud sellele kohale uue konkursi.

Olles valikuliselt külasthanud hooaja esimese poole kontserte, hämmastas eelkõige sündmuste publikurohkus (oma osa on siin ka pileti suhteliselt soodsal hinnal) ning kontsertide kõrge muusikaline tase. Millegipärast on tekkinud eelarvamus, et kui tavalise kontserdikülastuse juurde püütakse pakkuda ka midagi muud, siis toimub see siiski muusika arvelt.

Esimesel poolaastal oli kõige arvukam (viis kontserti) kirjandust ja džässmuusikat ühendav sari “**TAFF Club**” Mustpeade maja keldrisaalis. Keldrisaal on nüüdseks remonditud soojades toonides ning väikestes laudades istumine tekitab meeldiva eelhäälestuse. Klubi “president” on saksofonist **Raivo Tafenu**, kes valib esitajad, tekstiosa lisab enamasti luuletaja **Wimberg**. 10. oktoobril üles astunud “**Marjamaa Brothers**” (vennad **Holger** ja **Mairo Marjamaa**, **Heikko Remmel**, **Tanel Ruben**) mängis originaalloomingut, palade autoriteks bändi liikmed. Tegemist on oma ala virtuoosidega, kes pakkusid nii äärmiselt nootiderohket ja keerulist

kui ka mõtlikku ning enesekaemuslikku muusikat. 7. novembril esines aga Eesti ja Soome muusikutest koosnev **Kadri Voorand Group**. Kadri Vooranna esinemised (lood olid ilmselt tema kirjutatud) on alati väga isikupärased ning jõulised. Mõlemal kontserdil tegi kaasa ka luuletaja **Wimberg**, kes luges enda ja teiste autorite tekste, mis olid väga aktuaalsed ja kaasahaaravad.

21. novembril toimus kontsert sarjast “**Portree**”, kus tutvustati helilooja **Lepo Sumera** (1950–2000) loomingut ning selle tagamaid. Sumera kammer-teoseid esitasid helilooja tütar, pianist **Kadri-Ann Sumera**, **Oksana Sinkova** (flööt), **Tõnu Kalm** (klarnet) ja sopran **Karmen Puis**. Kontserdist peaaegu poole moodustasid muusikateadlase **Merike Vaitmaa** kommentaarid. Klassikaraadio vahendusel jõudis see tõeliselt südamlük ja hinge minev kontsert ka suurema auditooriumini.

Vahetult enne pühi, 11. detsembril sai Vennaste toas kuulda kontserti sarjast **Püha Mauritiuse barokiõhtud**. Barokkansambli tuumiku moodustavad **Alina Sakaloukaya** (mandoliin), **Oksana Sinkova** (flööt), **Villu Vihermäe** (tšello) ning **Ene Nael** (klavessiin), kuid iga kord on kutsutud külalisesinejaks ka mõni barokispetsialist – seekord sopran **Kädy Plaas**. Võibolla esitatav muusika ei olnudki nii erakordne (Bach, Händel, Telemann) kui esitussituatsioon ise – ruum on suhteliselt väike ning publik on esinejatele väga lähedal, mistõttu tekib peaaegu ise osalemise tunne. Kahtlemata on sellistel ettevõtmistel suur perspektiiv, kuigi esinemine sellisele väikesele kuulajaskonnale pole kindlasti mitte odav lõbu.

Omaette peatüki Tallinna Filharmoonia loos moodustab **Tallinna Kammerorkestriga** (TKO) seonduv. Tallinna Kammerorkestri asutas **Tõnu Kaljuste** 1993. aastal (filharmoonia loodi aasta hiljem haldama Tallinna Kammerorkestri ja puhkpilliorkestri Tallinn Brass tegevust, praeguseks pole viimane küll enam aktiivne). Eriti algusaastatel oli TKO tegevus väga tihedalt seotud Eesti Filharmoonia Kammerkooriga ning ühised esinemised ja plaadistused tõid mõlemale kollektiivile palju rahvusvahelist tuntuust ja tunnustust. Väga olulise jälje TKO arengusse on jätnud soome dirigent **Juha Kangas**, kes on olnud or-

kestri peadirigent ning kunstiline nõustaja. Hilisematel hooaegadel on Tallinna Kammerorkestri tegevust kureerinud ka Tallinna Filharmoonia kunstiline juht Eri Klas.

Kahtlemata on 2013. aasta sügis olnud orkestrile väga märgilise tähtsusega. Ühelt poolt saadi tunnustusena seni tehtud tööle Eesti Muusikanõukogu preemia, teisalt asus peadirigendi ja kammerorkestri kunstilise juhina tööle **Risto Joost**. Lisaks dirigenditööle Rahvusoperis Estonia ning Madalmaade

naadi” esitust pole ammu siinmail kuulnud.

Pisut teistsuguse mulje jättis kontsert “**Bachi motetid ja Mozarti Suurmissa**” Estonia kontserdisaalis 16. oktoobril koos **Eesti Filharmoonia Kammerkoori** ja solistide **Elina Šimkuse, Helen Lepalaane, Hanno Mölder** ja **Pavlo Balakiniga**. Bachis ilmnes kohati balansiprobleeme, kuid koori esiletoomine orkestrist oligi ilmselt taotluslik (igatahes oli selline lahendus üllatav). Samuti oli võimalik kuulata meil

fooniaid (muuseas ka noorpõlves Itaalias loodud sümfooniast nr 47, mille kindel autorlus on siiski kaheldav) ning kontsertaariaid kõrvuti Haydni paljumängitud Trompetikontserdiga ning sümfooniaga nr 94 (“Üllatussümfoonia”) kindlas heas kvaliteedis.

Väga elamuslik oli just enne suuri pühi kontsert **Bach – “Jõuluoratorium”** koos Eesti Filharmoonia Kammerkoori ja solistide **Maria Valdmaa, Teele Jõksi, Mati Turi ja Andreas Väljamäega**. Kõik algab õnnestunud so-

Hetk Toivo Tulevi autorikontserdilt. Esineb Tallinna Kammerorkester, solist **Virgo Veldi**, dirigeerib **Kaspars Putniņš**.

FOTO IA REMMEL

Kammerkoori juures, on Joost võtnud ülesandeks kujundada ka selle orkestri nägu ja arengut. Sügisel toimunud kontserdid sisaldasid repertuaari väga erinevatest ajastutest, püüdes orkestri mängijatele pakkuda mitmekesiseid ülesandeid. Hea näide on kasvõi orkestri **hooaja avakontsert** 5. oktoobril (olgu mainitud, et järgnevalt nimetatud kontserdid ei ole kõik TFi korraldatud), mis sisaldas Elleri ja Šostakovitši muusika kõrval (Esimeses klaverikontserdis soleskeris **Sten Lassmann**) ka Tšaikovskit ning esiettekannet Tõnu Kõrvitsalt. Endiselt vaimustas orkestri energilise mängu, akustiliselt väga sobiv oli ka bassipillide paigutamine keskele, mis tagas selge ja ühtlase kõla. Arvan, et nii kvaliteetset ja filigraanset Tšaikovski “Sere-

suhteliselt harva esitatavat Bachi orkestrisüiti nr 4, milles suur osatähtsus on puhkpillidel.

Väga omapärane oli aga “**Hingedepäeva kontsert**” 2. novembril, kus vaheldumisi Corelli *concerto grosso*dega esitati Vivaldi teoseid kontratenorile ja orkestrile, kus dirigent astus üles ka solisti rollis. Esituse õnnestumisele aitasid suuresti kaasa orkestri solistid **Harry Traksmann, Elo Tepp ja Leho Karin**, kelle aktiivsel musitseerimisel oli väga suur osa. Just sel kontserdil tulid reljeefsel esile dirigent Risto Joosti harjumuspärasest pisut erinevad kõlataotlused.

Kava “**Kuldne klassika**” 29. novembril Estonia kontserdisaalis (solistid sopran **Kädy Plaas** ja trompetist **Indrek Vau**) pakkus Mozarti vähe tuntud süm-

listide valikust (kontserdil kuulis ka tiptasemel soolosisid orkestrist viuldaja **Harry Traksmannilt** ja oboemängija **Aleksander Hännikäinenilt**), kuid lisaks detailidele oskab Joost pakkuda suursugust joont, mis just sellele muusikale on omane.

Peadirigendi kõrval astusid sel hooajal TKO ette veel **Kaspars Putniņš** Lätist (Toivo Tulevi autorikontsert “Magnificat” 23. oktoobril), **Paul Mägi** (René Eespere autorikontsert “Fratres – LX”) ning soomlane **Jaakko Kuusisto** aastalõpu kontserdil, mis oli keelpillimuusika austajatele omaette pärl. **Eri Klasi** juhatatav kontsert “Britten 100 ja Wagner 200” jäi dirigendi haigestumise tõttu kahetsusväärsest ära, kuigi tegu oli väga põneva kavaga.

EILiga sügisest talve

NELE-EVA STEINFELD
muusikaajakirjanik

“Eesti Interpretide Liidu korraldatud kontserdid on saanud jalad alla ja seda märkavad juba kõik,” on pianist Matti Reimanni sõnad, kes ise EILI sarjas tänavu soolokavaga esines. Kavad on huvitavad ja väarikad, saalid on publikust tulvil ning raadio-mikrofonid on püsti, et helid kaugemategi kantideni toimetada ning Eesti interpretatsioonikunst tuleviku tarvis jäädvustada.

Juba mitmendat hooaega on EILi kontserte korraldamas uus töörühm, **Paula Toomel** ja **Marili Jõgi**, kelle energiline tööstiil on toonud kaasa palju positiivset. Nad taipavad, kuidas meelitada saali nii spetsialiste kui ka turiste ning leiavad mooduseid, kuidas enamasti sajale kõrvapaarile esinev interpret tuhandete inimeste silma alla sokutada, nimelt Solarise keskusse esinema. Kunagi tegi midagi sellesarnast Alo Põldmäe, kes koondas eesti meistrite vanad klaverid Viru keskusse ja ettevõtmise menu oli suur. Ent tunnustust vääriv produtsenditöö ei saa toimuda ilma kunstilise valikuteta. Uurisin EILI juhatuse endiselt liikmelt **Age Juurikaselt**, mismoodi valitakse terveks hooajaks välja kakskümmend neli kammerkontserti ning üheksa kontserti “Eliitkontsertide” sarja.

Mõistagi on konkurents tihe ja toimuvad eraldi taotlusvoorud. “Tavaliselt on poole rohkem avaldusi ja valiku tegemiseks Mustpeade maja sarja on mitme vooruga konkurss ning pikk arutelu. Kvaliteedikontroll on põhjalik ja läbi-

kukkumisi pole,” lausub Age Juurikas. “On kaks põhilist kriteeriumi. Üks on kava, mis oleks publikule huvitav, väarikas ja sisukas, et ei jääks kummitama kommertslik maik. Teine on esinejate tase. Püüame jälgida,

et esindatud oleks eesti muusika. On olnud eesti muusika esiettekanedeid, ent EILI peamine eesmärk on keskenduda eesti interpretatsioonikunsti arendamisele ja säilitamisele.” Kuna esinemisvõimalusi ei ole vist ühegi muusiku jaoks kunagi liiast, siis iga valik või valimata jätmine tekitab kelleski pahameelt. “Tuleb arvestada, et erinevad pillid oleksid esindatud. Tihti löövad samad muusikud kaasa mitmes ansambelis ning kõige silmapaistvamad pääsevad hooaja jooksul sageli ka mitu korda esinema.”

Eestis on palju häid muusikuid ja suurt osa neist tunneb kontserdipublik hästi. Ent sageli esinevad hooajati paratamatult ühed ja samad inimesed. See on mõistetav, sest tegu ongi meie interpretide eliidiga. Ent samas on EILI hingekirjas üle kahesaja kolmekümne liikme, seega oleks huvitav laval sagedamini uustulnukaid kohata. “Tuleb ette, et muusik, kellest pole aastaid midagi

Age Juurikas: “Tuleb ette, et muusik, kellest pole aastaid midagi kuulda olnud, pakub välja kava. EIL on võtnud riske ja püüdnud anda võimalusi ka vähem tuntud nimele.”

kuulda olnud, pakub välja kava. Kuna võimalused on piiratud ja aktiivseid muusikuid palju, on alati küsimus, mida selliselt pakkumiselt oodata. Pole ju võimalik ennustada, et kontsert ei tule kõrgtasemel. EIL on võtnud riske ja püüdnud anda võimalusi ka vähem tuntud nimele,” ütleb Juurikas.

Teine konkurss toimub Eesti Kontserdi ja EILI ühisesse “Eliitkontsertide” sarja, mille üheksa kontserti toimuvad Estonia kontserdisaalis. “Sinna on esinejaid lihtsam valida. Estonia saal on suur saal ning piire seab juba instrumentide valik. Näiteks sooloklavessiini jaoks ei ole Estonia kontserdisaal ilmselt parim koht, ega organistid ja kõik ansambli liikmed sinna kipu. Küll aga on selles sarjas tihti esindatud suuremad kammerkoosseisud,” ütleb Age Juurikas.

Kõige huvitavamad olidki sügisese hooaja kontserdid, kus esinesid kvintetid-sekstetid. Üks põnevamaid sündmusi oli Eliitkontsert “**Ühised huvid**” (10. XII), kus esiplaanil fagotimängija **Peeter Sarapuu**. Tema kaastelklasteks olid ERSO parimad muusikud **Arvo Leiburist** ja **Madis Metsa-**

mardini. Kontsert tuletas esimesest noodist alates meelde, et eestlaste seas on tõesti mitmeid maailmatasemel fagotiste. Põhimõtet, et orkestrantidel oleks piisavalt aega ette valmistada kammermuusikakavasid, jälgivad mitmed orkestrid maailmas ja siit on suurt kasu lõigata. Ansambli mäng tõstab muusikute taset ja annab neile loominguvalikuvabadust. “Ühiste huvide” kavas oli muusikat, mida siinmail on vähe kuulda saanud: näiteks Olga Neuwirthi “Torsion”, aga ka pisut džässilikus võtmes teosed Gernot Wolfgangilt ja Alexandre Ouzounoffilt. Rõõmu pakkus eesti muusika: **Tanja Kozlova-Johannese** teose “Valge lind” esiettekanne ning **Helena Tulve** “Und von liehte vinster”. Mõlemalt heliloojalt mõtlemapanev, kuulajat puudutanud teos. Kava oli detailselt viimistletud ja süvenemisega mängitud. “Eliitkontsertide” sarjas tõusis esile veel teinegi

“Ühised huvid”: Madis Metsamart, Rain Vilu, Mati Lukk, Peeter Sarapuu, Tõnu Jõesaar, Kaido Välja, Arvo Leibur.
FOTO ERSO ARHIIV

muusik kammerlavadel pisut vähem eksponeeritud pilliga, kontrabassist **Mati Lukk** (22. X), kes mängis koos ansamblikaaslastega Spergeri, Dvořáki ning Ralph Vaughan Williamsi kvartette ja kvintette.

EIL üritab märgata ka meie kontserdielu puudusi ja täita võimaluse piires tühimikke või piirata liigset. “Tihtipeale kuuleb nurinat, et miks “Eliitkontsertide” sarjas on esirinnas pianistid. Põhjus on see, et Estonia kontserdisaalis on siiski Tallinna parim Steinway kontsertklaver, mis tegelikult vajab ka juba välja vahetamist. Samamoodi vajab uut klaverit Mustpeade maja valge saal,” tõdeb Juurikas. Kuna sel hooajal korraldab Eesti Kontsert uut sarja “Pianisti portree”, siis EILI pakutud kontsertide seas oli soolokavaga esinevaid pianiste vähem.

Pianist **Kai Ratassep** esitas Mustpeade majas (19. IX) haaravalt kava, milles domineeris romantiline alatoon (Robert ja Clara Schumann, Johannes Brahms). “Eliitkontsertide” sarjas esines Estonia kontserdisaalis pianist **Sten Lassmann** (26. XI), kelle kavas oli tugev rõhk eesti muusikal, kuid vastukaaluks Elleri ja Tubina teostele kõlas Liszti ja Brahmsi looming. Selle aasta algul ilmub Lassmannil viies plaat Elleri kogutud klaveriteostega (Tocatta Classics) ning Euroopas üks enim loetud muusikaajakiri Gramophone tunnustas tema Elleri-interpretatsioone kõrgelt. Tubina Teine sonaat “Virmalised” oli sisukalt esitatud ning Elleri teosed peensusteni viimistletud. Kaalukaimaks ettevõtmiseks olid Brahmsi “Variatsioonid Paganini teemale”, mis tahtnuks ehk veel pisut kindlustamist.

EILI produtsendid on suutnud küllaltki hästi tabada, millist muusikat millises paigas esitada, olgu siis suvel või talvel. Suvel eelistav publik enamasti eesti muusika kavu ning traditsioonilisi duosid, aastavahetuse aegu võiks aga vene turistide silmas pidades olla kavas romantilist repertuaari ja vene muusikat. Sel aastal oli korraldatud väike festival “Klassikalised hetked” (30. XII – 4. I), mis täitis Tallinna vanalinna jõulude ja aastavahetuse perioodil mitmesuguse muusikaga. Niguliste kirikus andis väga hea kontserdi organist **Aare-Paul Lattik**. Mustpeade majas esines trio koosseisus **Oksana Sinkova** (flööt), **Andreas Lend** (tšello) ja **Lea Leiten** (klaver), kes esinesid “Eliitkontsertide” sarjas ka eelmisel aastal. Kogenud ansambel, kes hingab ja mõtleb ühiselt ja kelle musitseerimine on elegantne ja õhuline. Eriliseks avastuseks oli selles kavas tuntud etüüdimeistri Czerny “Fantasia concertante”, mis polnud sugugi nii etüüdilik, kui võinuks arvata. Talvefestivali kavasse kuulus ka “Eliitkontsert” “**Metamorfoosid**”, mis pühendatud 150 aasta möödumisele Richard Straussi sünnist. Estonia laval mängisid **Kaija Lukas** (viul), **Mikk Murdvee** (viul), **Helena Altmanis** (vioola), **Andres Kaljuste** (vioola), **Theodor Sink** (tšello), **Johannes Välja** (tšello) ja **Andres Kungla** (kontrabass)

Tulevikuperspektiivis võiks olla mitme kontserdiorganisatsiooni ühine sari, kus saaks esineda meie juubilarid ja professorid. Nemad ei peaks võistleva, et pääseda hooaja jooksul 24 väljavalitu sekka.

ja kõlasid Richard Straussi septett “Metamorfoosid” ning Pjotr Tšaikovski sekstett “Souvenir de Florence”. Saali täitmine ei olnud neile muusikutele probleem ei *piano*de, *forte*de ega artistliku magnetismiga. Siit võiks loota edasise koostöö veelgi küpsemaid vilju.

Nii “Eliitkontsertide” sarjas kui ka Mustpeade majas sai kuulda veel mitmeid häid kontserte. Näiteks **Anna-Liisa Bezrodny** (viul) ja **Marko Martini** (klaver) kontsert (24. IX), kus kavas oli **Rein Rannapi** uudisteos “*Cantilena*” ning lisaks Prokofjevi Sonaat D-duur ja Francki Sonaat A-duur. Kuigi see oli nende teine ühine esinemine, oli tunne,

nagu jookseks vähemasti teine aastakümme ühist lavaelu. Mustpeade majas andis kontserdi (3. X) duo **Leonora Palu** (flööt) ja **Age Juurikas** (klaver), kelle ühine süvenemine muusikasse on kestnud juba kõrgkooliajast

peale. Eriti jäi meelde Tõnu Kõrvitsa “Thulema laulud” – pisut müstiline, sügestiivne, looritatud muusika, mille esitus õnnestus suurepäraselt. André Jolivet’ Sonaadi tõeliselt keerukaid mustreid andsid esinejad veenvalt edasi ning õhtu lõpetas hea süvenemisega mängitud Tubina Sonaat.

Mida siis mõelda või mida teisiti teha, kui esinejad on head, kavad huvitavad ja usaldusväärsed ning publiku huvi tõusuteel? “Juubilaride kontserte on EIL üritanud igal aastal toetada, paljud neist on väga hästi õnnestunud. Pärast mõnd juubelikontserti, nagu oli pianist **Matti Reimanni** kontsert Mustpeade majas (19. XII), jääb mulje, et need ongi sageli parimad kontserdid, kus tõusevad esile tarkus ja kogemused. Tulevikuperspektiivis võiks olla mitme kontserdiorganisatsiooni ühine tahtmine, et sünniks sari, kus saaks esineda meie juubilarid ja professorid. Nemad ei peaks võistleva, et pääseda hooaja jooksul 24 väljavalitu sekka. Selline kontserdisari võiks olla auasi, mille olemasolu on enesestmõistetav,” lausub Age Juurikas.

Tartu vajab võimekaid inimesi!

KADRI-ANN SUMERA

pianist

Tavaliselt Tartu teatrimajade orkestriaukudes musitseeriv Vanemuise sümfooniaorkester tuleb aasta jooksul korduvalt ka iseseisva kavaga lava peale. Igapäevaselt lavateoseid mängiva orkestri kontsert kujuneb alati sündmuseks. Tundub, et ka orkestrantidel on hea meel vaheldusest, isegi pikk prooviperiood on väljumine rutiinist ning enamasti mängivad vanemuislased kontsertidel inukalt, musitseerides rõõmuga.

Hooaja avakontsert

Viimasel ajal paistab olevat tavaks alustada või lõpetada hooaeg mõne piduliku suurteosega, kus lisaks orkestrile ka koor ja solistid. Meenub näiteks Verdi Reekviemi ettekannet eelmisest aastast või inglase Vaughan Williamsi üsna vähe mängitud “Meresümfoonia” suurejooneline esitus paar aastat tagasi. Selle hooaja avakontserdiks valis peadirigent **Paul Mägi Mendelssohni oratooriumi “Elias”**. See vanade meistrite parimas vaimus kirjutatud teos võinuks justkui kuuluda Bachi või Händeli loomingu nimekirja, kui neil oleks olnud kasutada mitmesajaliikmeline esitajate koosseis. Tüüpiliselt oratooriumitraditsioonidele kehastab koor rahvast – heitlikku ja ärevat kihisevat massi, mis lubab kirju-

tada väga tihedalt läbikomponeeritud, harmooniliselt ebapüsivat ning rütmiliselt mitmekesisist polüfoonilist muusikat. Solistide osad on märksa homofoonilisemad ja retsitatiivsemad ning just siin avaldub nii-öelda moodsam, romantiline helikeel.

Ehk oligi ses teoses kõige meeldejäävam ja keerulisem osa kooril. Juba tavapäraseks saanud kooslusena esines siin **Vanemuise ooperi- ja Tartu Noortekoor**. Üldiselt sai ühendkoor kogu virtuosose partituuriga väga nauditavalt hakkama, siiski tundus sopranitel kõrges registris olevat pisut raskusi häälestumisega. Viie solisti hulgas oli vaid üks tartlane, Tartu Poistekoori sopran **Alger Ahuna**, kes oma kristallselgelt helisevate repliikidega võitis kergesti publiku

poolehoiu. Natuke kurb hakkas, et kõik teised solistid olid mujalt, eriti kuna lauljate tase polnud sugugi ühtlane. Praegune teatri repertuaaripoliitika on ooperite osakaalu Vanemuises nii kokku kuivatanud, et ühtset tugevat truppi justkui polekski mõtet üleval hoida ja enamiku ooperite jaoks palgatakse külalissolistid. Publikul on muidugi meeldiv näha laval rahvusvaheliselt tunnustatud artiste, eriti kui nad on tõesti head (aga iga kord ei ole ka), ent perspektiivis tundub selline olukord siiski trööstitu. Eestis on peale kasvamas hea hulk võimekaid lauljaid, kellel on üsna vähe lootust ennast tulevikus kodumaal teostada, kui selline tendents jätkub. Näeksin parema meelega, et panustatakse tugeva, arenemisvõimelise trupi kasvatamisele, see hoiaks ka teatri ja Tartu muusikaelu vaimsust mandumise eest.

Soprani osa laulis Saksamaal tegutsenud **Liisi Kasenõmm**, keda oleme Tartus kuulnud ka Leonorana Verdi “Trubaduuris”. Musikaalset ja heas saksa keeles esitust segas pisut teatav teravus ja ühatoonilisus hääles, üldiselt oli partii siiski meeldiv. Metsosopranina

laulis “Jevgeni Oneginist” tuttav leedulanna **Jovita Vaskevičiūtė**, kes oma mahlaka hääle, sarmi ja lopsaka muusikaalsusega jättis igati hea mulje. Ette võiks ehk heita väikest ülepalataliseerimist häälduses. Mehed olid mõlemad Läti Rahvuskooperist. Nimiosa laulnud bass **Krišjānis Norvelis** Eelija oli suggestiivne ja lavaline, huvitav nii kuulata kui vaadata. Tenor **Viesturs Jansons** valmistab aga paraku tõelise pettumuse. Kuuldavasti oli algul seda osa plaanitud esitama Mati Turi, mis aga logistilistel põhjustel ei osutunud võimalikuks. Jansonsi kitsas, justkui kõrist kinni pigistatud hääl ja forsseeritud ülemised noodid panid kartma, kas ta lõpuni vastu peabki. Samuti oli häälduses ilmseid ebatäpsusi.

Kuna kogu teoses on teksti väga palju ja koor või solistid laulavad peaaegu kogu aeg, jääb orkester pigem tagaplaanile. Orkester andis mahtu, värvi, sügavust ning mängis energiliselt ja jõuliselt. Kõlaliselt võibolla natuke hapraks jäid just õrnemad lõigud, kus peaks näitama soojemat, lüürilisemat tooni.

Advendikontsert

Hooaja lõpetas jõulukontsert Jaani kirikus, taas koostöös Vanemuise ooperikooriga, Tartu Noortekooriga ning sedapuhku ka **Miina Härma gümnaasiumi neidudekooriga**. Esitusele tuli sõnaliste vaheladega jõululugu **Mart Siimeri** muusikale **Jaan Willem Sibula** lavastuses, dirigendiks **Lauri Sirp**. Siimeri väikeste krutskitega südamlilikud jõululaulud olid igati võluvad ning sobiksid teistelegi jõulumuusika kontsertidele. Arvan, et ehk sobikski see muusika hoolimata oma kohatisest rütmilisest keerukusest pigem noorte- ja projektorkestrite kavadesse kui Vanemuise SO programmi, kelle niigi harvadel kontsertidel võiks kõlada pigem nõudlikum ja tõsisem repertuaar. Kui muusikaline osa oli sümfaatne, siis vaheteksitid (tekst **Signe Aus** ja **Meelis Holsting**, esitajad **Simo Breede**, **Rasmus Kull** ja **Liisa Tamm**) jätsid mind küll nõutuks. Idee neljandast kuningast, kes teekonnal Jeesuslapsel halli juurde hädaliste aitamise tõttu Petlemma hiljaks jäävad, on iseenesest kena, aga väljaõelduna jäi tekst kahvatuks ja tühjaks. Kõige südikamalt täitis oma osa väike Liisa Tamm, paistis, et täiskasvanud esinejad ei tund-

nud ennast selle naiivse võitu tekstiga kuigi mugavalt.

Kuldne klassika

Orkestrile olulisim kontsert toimus novembris sarjas “Kuldne klassika” **Tšaikovski** muusikaga. Viiulikontserdis soles leeris taanlanna **Christina Åstrand**, juhatas **Paul Mägi** ning kontserdiga tähistati ühtlasi

Vanemuise kontserdimaja 15. aastapäeva.

Tšaikovski

Viiulikontsert

on üks oma žanri armastatumaid ja virtuossemaid näiteid. Åstrandi suurepärase tehnikaga võimaldas seda teost üleolekuga esitada. Iga fraas oli viimistle- tud, palju oli kuulama panevaid võlvaid nüansse ja kõlalisi finesse. Kahjuks tabasin teda mõnigi kord sama detaili teema järgmises esituses täpselt samamoodi tegemas, mis kahandas mulje täielikust mänguvabadusest ja spontaanselt inspiratsioonivälgatusest vaid kalkuleeritud nipiks. Kõlaliselt oli ta mäng väga lihvitud, kuigi toon tundus kohati suure vene romantismi jaoks pisut kitsas. Kuid selles võib süüdi olla ka Vanemuise kontserdimaja kuivavõitu akustika, mis hoiab kõla justkui kinni ja sunnib forsseerima. Istusin üsna lähedal ja mulle tundus orkester solisti taustal liiga vaoshoitud, oleks tahtnud väga värvikat orkestratsiooni paremini kuulda. Siiski jäid meelde teise osa puhkpillide hingestatud repliigid ja kolmanda osa vahelõigu lustakalt maalähedase teema elurõõm. Kuulsin aga, et taga rõdul istudes oli mulje just vastupidine – orkester tundus paks ja solisti polnud piisavalt kuulda.

Kontserdi teise poole täitis Tšaikovski **Sümfoonia nr 6 “Pateetiline”**. Tšaikovski partituurid on teadupärast orkestrile nõudlikud, sisaldades näilise kerguse ja elegantsuse varjus palju ebamugavaid võtteid. Siin tõestas Vanemuise SO ennast täisväärtusliku võimeka orkestrina. Esimene osa algas ehk veel pisut rabedalt ja jäi jupiliseks, aga tötlusest alates tekkis ühtne kõla ja mi-

da edasi, seda paremaks läks. Teise osa nõtked ja tantsisklev 5/4 püües dramaatiliste osade vahel hästi mõjule, väga kompaktselt ning enesekindlalt kõlas ähvardav militaarne kolmas osa, mida olen sageli kuulnud logisemas või kõlaliselt kirjuna. Kõige omapärasem on selle sümfoonia finaali – tolle aja kohta tavapäratult aeglane ja hääbuv, ei mingit

tehnilist tulevärki ega võidukat lõppu. Siin on põhirõhk keelpillidel, millelt nõutakse sügavat, mahlakast tooni. Kui Vanemuise SO puhkpillimängijate seas on juba ammu olnud säravaid muusikuid, siis keelpillide ebaühtlane tase ning sellest tulenev hõre

kõla on olnud orkestri probleem. See pärast olin väga meeldivalt üllatunud ühtsest ja tihedast saali täitvast toonist, mis isegi *piano*’s oli kande ja avar. Vist kunagi varem pole ma Vanemuise orkestrilt kuulnud sellist sooja, kuid intensiivset tsellode kõla nagu selle sümfoonia lõpus, kus nad jäävad üksi, muudkui laskudes ja laskudes, kuni muusika hääbub. Selle sümfoonia lõppongi oma lihtsuses ja resignatsiooniga väga mõjuv ja ma arvan, et ma polnud saalis ainus, kes pidi pisarate varjamisega tegelema.

Kahe viimase peadirigendi, Mihkel Kütsoni ja Paul Mägi juhatusel on Vanemuise SOst saanud täiesti tõsiseltvõetav korraliku tasemega orkester, milline ta viieteistkümnenda aasta eest veel polnud. Tulevik tekitab siiski muret. Nii nagu on peaaegu kadunud ooperitrupp, ähvardab ka orkestrit võimekate inimeste puudus. Sügisel lahkus ametist orkestri kauaaegne kontsertmeister **Kristel Eeroja-Põldoja**, kellel on kahtlemata väga suur osa keelpillide kõla kujundamisel, ning paar kuud on orkester olnud pisut peata. Loodan väga, et juhtkond teeb kõik endast oleneva, et leida uus samaväärne kontsertmeister, sest just nüüd, kui tase on saavutatud, peaks seda hoidma – inertsist kaua ei liigu. Tartu vajab võimekaid inimesi!

Sünge folk ja elektroonilised helid “Darkland Fire’il”

KADRI ROOD

TÜ semiootika ja kultuuriteooria magistrant

Rakvere rahvamajas toimus 7. detsembril juba neljandat korda neofolgive, tumefolgive (*dark folk*) ja (*post-)industrial*’ile pühendatud muusikafestival “Darkland Fire”, kus esinesid muusikud Rootsist, Norrast, Soomest, Eestist, Saksamaalt, Lätist ja Venemaalt. Tumeda ja alternatiivse muusika seeski pigem kitsastele žanritele sobivalt oli festival publikuhulgalt väike, kuid see vaid lisas atmosfääri ja erilisust. Esinema kutsutakse oma ala tippe, kuid alati on laval olnud ka mõni meie oma esineja. Pileteid müüdi ka Eesti naabermaadel, mis tõi kohale külastajaid kaugemaltki.

“Darkland Fire’i” kesksed žanrid on tihedalt põimunud, kuid võivad kõlalt ometi suuresti erineda. *Industrial* on katusmõiste, mis hõlmab väga erinevaid artiste ja kitsamaid žanreid. Termin tuli kasutusele 1970ndate keskel, kombineerides algul karmima kõlaga rockmuusikat eksperimentaalse elektroonilise muusika ja pungi mõjutustega. Hiljem žanr laienes ning elektroonilise muusika osatähtsus selles suurenes. Need hili-semad, algsest *industrial*’ist juba eemalduvad žanrid on alates 1980ndatest kandnud üldnimetust *post-industrial*. Kujunesid välja kitsamad alaliigid nagu *dark ambient*, *electro-industrial*, *industrial rock*, *industrial metal* jne, neist esimene on ka “Darkland Fire’il” olnud rikkalikult esindatud. *Neofolk* eksperimenteerib folkmuusika traditsioonide, kõlade ja pillidega, kuid sai alguse *post-industrial*’i ringkondadest ning segab folki süngemate muusikastiilidega. Neofolgi juured on seega kahes väga erinevas lähtekohas ning stiili kõla varieerub akustilisest ja traditsioonilise folkmuusika lähedasest kuni tugevate elektroonilise muusika ja *industrial*’i mõjudeni. Neofolgi rajajate ja tuntuma-

te esindajate seas on sellised bändid nagu **Death in June** (kes 2012. aastal Tallinnaski esines), **Sol Invictus** ja **Current 93**. Neofolki viljelevate artistide mõjutused ulatuvad neoklassikast kuni sugulasžanri *martial industrial*’ini.

Viimane kombineerib industriaalset muusikat Euroopa marsside, paraadimuusika ning üldise militaristliku kõlaga. **Tumefolki** võib pidada üheks neofolgi alaliigiks, mille kõla, teematika ja sageli ka etteastete visuaalne külg on süngem ja gootilikum.

“Darkland Fire” rikastab Eesti muusikaelu stiilide, esinejate ja kõladega, mida siinmail muidu harva kuuleks.

Nende žanrite nii mõnigi esindaja on tuntud ka üsna selgete (äärmus)poliitiliste seisukohavõtude poolest, kuid neid vaateid ei saa kindlasti omistada žanritele tervikuna. Kohtab ka palju teadlikke provokatsioone ja mängu ajalooliselt tundlike teemadega. Neo- ja tumefolgi lüürika ja visuaalne külg tegeleb tihti minevikuteemade, mingi ürgsema seisundi ja rahvusromantiliste ideaalide otsimisega, samuti esineb palju paganlike elemente. *Industrial*’i teematika on militaarsem ning saab tihti inspiratsiooni sõjast ja tehnikast, tuues nii meelde kunagise futuristliku liikumise ideelise tausta, milleni *industrial*’i juured otsapidi ka ulatuvad.

Festivali peaesineja **Deutsch Nepal**, kelle stiililiseks kuuluvuseks *industrial ambient*, on üks oma žanri tipppegijaid. See on rootslase **Peter Anderssoni**, omas žanris väga olulise plaadifirma Cold Meat Industry kaasasutaja sooloprojekt. Oma loomingust rääkides rõhutab Andersson, et oluline on püüelda pidevalt millegi uue poole ning mitte jääda kordama

teiste või iseenda tehtut.

Dark ambient’i esindasid festivalil **Lamia Vox** Venemaalt, **Anemone Tube** Saksamaalt ja **Svartsinn** Norrast. Tegu on tumeda ja meditatiivse, napi vokaaliga või ka täiesti instrumentaalse elektroonilise seisundimuusikaga, mida saadab esinemistel tihti seinale projitseeritud videopilt või fotomaterjal. Elavas esituses mõjubki *dark ambient* kõige paremini koos läbimõeldud visuaalse poolega, kuna siin on eriti oluline terviku atmosfäär ja meeleolu. Kui see tekib, on elamus suurepärase, kui ei, jääb muusika pigem märkamatuks või üksluiseks taustaks. Koosseisu poolest olid kõik kolm sooloprojektid, kuigi Svartsinni saatis seekordsel ülesastumisel tšellist Leiv Amund Ulvestad. Atmosfääri loomine õnnestus vahest kõige paremini Lamia Voxil, kes kasutas oma esinemises klassikalisi ja isegi stereotüüpseid, kuid koos muusikaga siiski väga hästi töötavaid gooti subkultuuri elemente. Kokku oli *dark ambient*’i osa festivalil aga vahest veidi liiga suur, kuna mitut selle esindajat järjestikku või lähestikku kuulates hak-

kavad domineerima pigem žanri stereotüübid kui iga esineja individuaalsus.

Tõeliselt omapärane nähtus oli **Tervahäät** Soomest. Soomekeelset neofolki viljeleva kollektiivi liider **Mikko Pöyhönen** on viljakas muusik, kes tegutseb paralleelselt mitme üksusega. Tema sooloprojekt **Pyhä Kuolema** esines nii eelmisel "Darkland Fire'il" kui ka seekordsel "Darkland Fire'i" adventikontserdil. Kõigi projektide näol on tegemist põhjamaiselt karge, veidi melanhoolse ja romantilise neofoliga.

Seekordse festivali suurüllataja oli kindlasti **Tõnu Tepandi**. Esmapilgul festivali tavapärasest repertuaarist väga erinev artist sobis tervikuga tegelikult üllatavalt hästi ning tõi oma vahetu esinemise ja suurepärase huumoriga vaheldust keskendunud, peamiselt arvutiga töötavate tumeelektronikaartistide vahele. Paljudele tuntud viisid eesti luuletajate sõnadele ning elav suhtlemine publikuga tõid Tepandile üksmeelselt sooja vastuvõtu. Festivali pressiteade tituleerib Tepandi lausa Eesti tumefolgi vanameistriks, põhjendades seda melanhoolsete lugude ja jõulise esitluslaadiga. Kui veidi järele mõelda, siis miks ka mitte.

Teine kodumaine esineja, **Morgue's Last Choice** viljeleb tumedat industriaalset müramuusikat, mida saadab moonutatud vokaal. Nende varasemate esinemistega võrreldes oli nüüd midagi justkui paika loksunud, esitus oli tumedam ja sügavam, lisandunud oli seda saatev õnnestunud videomaterjal.

Festivali avas noor neofolgi ansambel **Ènu Kaleidoskops** Lätist. Nende lihtsat, kuid sümpaatset esinemist võrtsitasid leidlikud rütmipillid ning mees- ja naisvokaali kombinatsioon. Loodud atmosfääri kirjeldab üsna tabavalt ka ansambli nimi, tõlkes varjude kaleidoskoop.

Publiku seas leidis nii neid, kellele meeldis rohkem seekordne esinejate valik, kui ka neid, kellele mõni varasem, aga eks see olegi ju subjektiivne. Iga tahes oli seekordse festivali plussiks võrreldes eelmisega veidi väiksem esinejate arv, kuna üheõhtuse (-öise) festivali jaoks on 11 artisti paljувõitu. Samuti oli sümpaatne piiride avardamine (Tepandi) ja väga erinevate helipiltide toomine ühele üritusele. "Darkland Fire" rikastab Eesti muusikaelu stiilide, esinejate ja kõladega, mida siinmail muidu harva kuuleks. Loodetavasti veel palju aastaid.

Üks pühadekontsert Händeli "Messias"

IA REMMEL

Jõulude ja aastavahetuse ajal esitati kõikjal kaunist, pühademeeoluiga sobivat muusikat, olgu selleks siis Bach'i "Jõuluoratorium" Tallinna Kammerorkestri, Eesti Filharmoonia Kammerkoori ja Risto Joosti esituses, Tšaikovski süit "Pähklipureja" ja Richard Straussi süit "Vahukoor" ERSOLT, RAMi spetsiifiline kava Victoria, Whitacre'i, Pärt Uusbergi jt vokaalloomingust ja palju muud. Ühte neist, Corelli Musicu ja Eesti Kontserdi ühistööd, kus kanti ette Händeli "Messias", jõudsin ka kuulama.

Küll tahaks, et praegusel kiirel ja justkui järjest kiireneval ajal oleks rohkem võimalusi rahuneda, aeg maha võtta ja mis kõige tähtsam – süveneda. "Rohkem aega" oli varasemate ajajärkude väärtus ning tolle aja muusikat kuulates jõuame kasvõi hetkekski tagasi nendesse mõttemaailmadesse ja ühiskonnakorraldusse. Nii ka "Messias" kontserdil. See üks muusikaloo kuulsamaid ja märgilisemaid teoseid tööpoolest kestab ajas, pikkusega oma kolm tundi. Väike vaheaeg tehti, kuid üldiselt kulges see lugu nii, nagu ta on loodud, grandioosse muusikalise jutustusena Jeesuse elust. "Messias", kaunis kõrbarokk, ülimalt meloodiarohke, nagu Händelile omane, on aga küllaltki raske esitada ning paneb oma ulatuslikkusega interpreetide jõu ja

vastupidavuse parajale proovile. Stiilselt ajastu pillidel mänginud **Corelli Barokkorkestri, kammerkoori Voces Musicales** ja solistide esitus oli elav, muusikast vaimustunud, löi süvenemise atmosfääri ja ülendas hinge. See on suurepärase, sest kontserdil tekkiv emotsionaalne väli on väga tähtis komponent kontserdi õnnestumiseks. Mulle meeldis kogu teose vältel koor, lauljate täpne ja aktiivne polüfoonia esitus. Orkester mängis innu ja andumusega. Vaid dirigent **Anssi Mattila** tundus nagu passiivne või, kuidas nüüd öelda, – liiga tagaplaanile hoiduv. Tekkis tunne, et ta võiks muusikuid rohkem sütitada. Solistid olid põnevad, lausa luksuslikud. Kasvõi kaks kõrgemat meeshäält, tõesti suurepärase häälematerjaliga kontratenor **Ivo Posti** ja paljutootav tenor **Endrik Üksvärav**. **Uku Joller** on alati väga professionaalne ja soliidne ning **Pirjo Püvi** sobib oma peene tunnetuse ja nõtkusega suurepäraselt barokki laulma. Kui aga nüüd mõelda, et kuhu selliste suurvormide esitamisel veel võiks edasi liikuda, siis võibolla mingi suurema ansambliilise viimistluse, ühtluse ja balansi poole, et orkester ja koor musitseeriks ja hingaks koos veelgi rohkem nagu üks instrument. Mingi gardinerliku vaimustuse poole.

Oleg Pissarenko.
FOTO PAVEL KORBUIT

Aasta muusik 2013

Eesti Rahvusringhääling valis 2013. aasta muusikuks **Oleg Pissarenko**, tõstes esile tema heliloomingut ja aktiivset tegevust jazzi propageerimisel. Pissarenko on oluliselt arendanud jazzielu Tartus ja Narvas. Ta on salvestanud seitse plaati, aastaid on ta teinud raadiosarja “Džässipark” venekeelse Raadio 4s. ERR pühendas Pissarenkole Klassikaraadios portreesaate ning ETVs oli ta külaliseks saates “Tähelaev”.

Aasta muusiku tiitli pälvib muusik, kelle loomingulised saavutused on edendanud Eesti muusikakultuuri ja kes on teinud koostööd Eesti Rahvusringhäälinguga. Tänavu kuulutati aasta muusiku tiitel välja juba 32. korda. Varasemad laureaadid on näiteks Paavo Järvi (2012), Ivo Linna (2009), Tiia-Ester Loitme (2008) ja Anu Tali (2006).

(ERR)

Kultuurkapitali aastapreemiad

9. jaanuaril kuulutati välja järjekordsed Eesti Kultuurkapitali aastapreemiad. Muusikutest pälvis selle tänavu dirigent **Paul Mägi**, keda tunnustati laiahaardelise dirigenditegevuse eest Eestis ja vä-

Krista Sildoja.

lismaal. Preemia suuruseks on 7000 eurot.

Lisaks anti välja ka sihtkapitalide preemiaid. Nii sai elutööpreemia **Arne Mikk** suurejoonelise ja mitmekülgse tegevuse eest Eesti muusikakultuuri edendamisel (6000 eurot). Rahvakultuuri sihtkapitali preemia 3500 eurot sai **Ave Sopp** tähelepanuväärse töö eest laulupeo õppematerjalide välja töötamisel ning suurepärase tulemuste eest 2013. aastal Vanalinna Muusikamaja tütarlastekooriga. Samas kategoorias tunnustati ka **Krista Sildojat** Mooste Rahvamuusikakooli käivitamise ja pärimusmuusikahariduse edendamise eest ja **Margus Pöldseppa** kultuuripärandi rikastamise ja pärimusmuusikahariduse edendamise eest Mulgimaal.

Välisministeerium jagas kultuuripreemiaid

Välisminister Urmas Paet andis 6. jaanuaril üle ministeeriumi 2013. aasta kultuuripreemiad. Muusikavaldkonna laureaateks kuulutati **ERSO** ja **Anne Erm**. Nende kõrval pälvisid auhindu ka filmi “Mandariinid” tegijad, poetess **Kristiina Ehin** ning luuletaja ja tõlkija **Ilmar Lehtpere**.

ERSOt tunnustati seoses möödunud aasta novembris toimunud eduka kontsertturneega Ameerika Ühendriikides. Paet tunnustas ERSO dirigente **Neeme Järvit**, **Nikolai Aleksejevit** ja **Anu Tali** tänukirjadega. ERSO nimel võttis kultuuripreemia vastu ERSO direktor Kadri Tali. Anne Ermi tunnustati maailma muusika tutvustamise ning “Jazzkaare” loomise ja juhtimise eest.

Kultuuripreemiatega tänatakse ja tunnustatakse Eesti loomeinimesi, kes on kultuuri kaudu aidanud kaasa Eesti rahvusvahelise maine tõstmisele ja tunnuse suurendamisele. Eelmisel aastal sai välisministeeriumi kultuuripreemia ansambel Ewert and The Two Dragons.

Kadri Tali.
FOTO TAIRO LUTTER

Mihhail Gerts.
FOTO TOM SCHULZE

Mihhail Gerts pälvis Saksa operetiauhinna

Dirigent Mihhail Gerts pälvis noore dirigendi Saksa operetiauhinna. Auhind anti talle üle tänavuse opereti *workshop*'i lõppkontserdil Leipzigi ooperis. Auhinnaga kaasneb võimalus assisteerida opereti "Löbus lesk" lavale toomisel ning juhatada etendust.

Mihhail Gerts on õppinud Tallinnas ja Berliinis ja on 2007. aastast alates Rahvusoper Estonia dirigent. Ta on olnud külalisdirigent ka WDR sümfooniaorkestri juures, Peterburi Mihhailovski teatris, Leedsi Northern Balletis ja Teatro La Fenices Veneetsias.

Tallinna Filharmoonia direktor astus tagasi

10. detsembril esitas tagasiastumisavalduse Tallinna Filharmoonia direktor **Marko Lõhmus**. Intervjuus Klassikaraadiole kinnitas Lõhmus, et lõpetas töösuhte omal soovil. Tema sõnul jõudis Tallinna Filharmoonia tema juhtimisel vahefiniisisse: Tallinna Kammerorkester sai uue peadirigendi ja kodu-

Marko Lõhmus.

saali, Mustpeade maja tagastati Tallinna linnale, Birgitta festivali rahvusvaheline koostöö laienes. Ametikohast loobumise põhjuseks oli Lõhmuse sõnul tema Tallinna Filharmoonia arenguid puudutavate seisukohtade mitte kattumine TF kunstilise juhi Eri Klasiga. Uue direktori leidmiseks on välja kuulutatud konkurss. Uus direktor peab tööle asuma alates veebruarist.

Valga klaveriõpetaja sai elutööpreemia

Detsembri lõpul pärjati Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupi elutööpreemiaga Valga muusikakooli õpetaja **Lenel**

Rand. Lenel Rand on Valga muusikakooli klaveriõpetaja alates 1967. aastast, klaveriosakonna juhataja ning mentor noortele kolleegidele. Lenel Rand juhtis üle kolmekümne aasta mittetulundusühingut Enelas, kus tegutsesid sega-, mees- ja naisansambel ning noored solistid. Kaheksa aastat on Lenel Rand korraldanud rahvusvahelist klaveriansamblite festivali. Mitmed tema õpilased on hiljem valinud samuti klaveriõpetaja elukutse.

Lenel Rand.

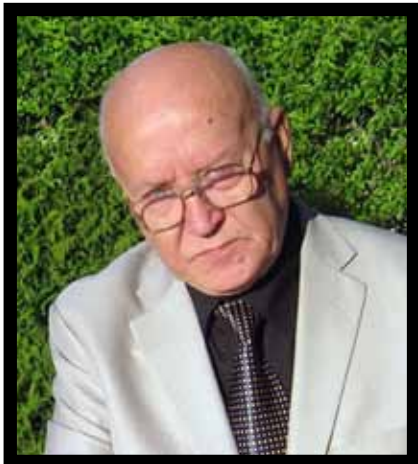
Rahvusvaheline muusikateooria konverents EMTAs

8. –11. jaanuarini peeti EMTA ja Eesti Arnold Schönbergi Ühingu korraldusel EMTAs seitsmendat rahvusvahelist muusikateooria konverentsi. Erinevalt eelmistest toimus konverents seekord kahes linnas, Tallinnas ja Pärnus. Konverentsi põhiteemaks oli muusikaline vorm ning kõnelejateks oma ala tipp-eksperdid kogu maailmast: **William Caplin** (Kanada), **James Hepokoski** (USA) ja **Steven Vande Moortele** (Kanada) ning veel üle kolmekümne väljapaistva teadlase Ameerika Ühendriikidest, Kanadast, Brasiiliast, Inglismaalt, Saksamaalt, Austriast, Belgiast, Norrast, Soomest, Iisraelist, Armeenias, Leedust ja Eestist.

Peale mitmekülgsede ettekannete, milles muusikalist vormi käsitletakse nii funktsionalistlikust vormiteooriast (Schönbergi vormiõpetusest), dialoogilise vormi kontseptsioonist, Schenkeri analüüsist kui ka ebatraditsioonilisema-

test meetoditest lähtuvalt, toimus Pärnu nüüdismuusika päevadega seonduvalt ka mitmeid eksperimentaalse muusika kontserte.

Suri muusikateadlane Avo Hirvesoo

10. jaanuaril suri 78-aastaselt muusikateadlane ja muusikaajakirjanik **Avo Hirvesoo**.

Aavo-Valdur Hirvesoo sündis 23. septembril 1935. aastal Võrus. Ta õppis Tallinna Arhitektuuri- ja Ehitustehnikumis ja Tallinna Muusikakeskkoolis. Muusikaõpingud jätkusid Tallinna konservatooriumis, kus tema erialane juhendaja oli **Karl Leichter**.

Muusikaajakirjanikuna alustas Hirvesoo tööd juba üliõpilaspäevil. Hiljem töötas ta Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi teadurina, praeguse Eesti Rahvusraamatukogus muusikaosakonna juhatajana ning kultuuriministeeriumi ja Eesti Televisiooni muusikajuhina. Samuti osales ta Eesti Muusika Biograafilise Leksikoni koostamisel nii 1990. kui ka 2007/08. aastal ning andis 1996. aastal välja raamatu “Kõik ilmalaanen laiali”, mis kõneleb pagulasmuusikute loometegevusest. Hirvesoo on mitmete muusikaartiklite ning raadio- ja telesaadete autor. 1966. aastast alates oli Hirvesoo ka Heliloojate Liidu liige (oli vahepeal ka muusikateaduse sektsiooni esimees) ning aastatel 1993–1998 oli ta Eesti Richard Wagneri seltsi esimees.

(ERR)

RO Estonia direktor Aivar Mäe Kuressaares.
FOTO SANDER ILVEST

Estoonlased korraldavad Saaremaal opereti- ja balletifestivali

Tänavu oktoobris toimub Saaremaal Rahvusoper Estonia ja Eesti Rahvusballeti festival “Estoonlastelt saarlastele”. Kuressaare spordikeskuses seatakse selleks puhuks sisse 800-kohaline teatriaal. Festival avatakse Hindemithi kammeroperiga “Pikk jõulueine”, millega Estonia lavastaja ja nõunik **Arne Mikk** tähistab oma 80. sünnipäeva. Kavas on kaks täispikka balletietendust, mängitakse kaks korda operetti “Silva”, korraldatakse kirikukontsert Pergolesi ja Mozarti muusikaga. Kavas on ka beebikontserdid, kus estoonlaste ömmeldud lapitekkide mahub korraga kuulama kuni 60 väikelast. Lisaks toimuvad ümberkaudsetes valdades kammerkontserdid ja käiakse läbi kaksteist kooli, et rääkida

balleti ja ooperikunsti kujunemisest. Festivaliks panevad etenduse kokku ka ligi 150 saare muusikaõpilast, kellele estoonlased annavad tantsu- ja laulutunde. Õpilasetendust hakatakse ette valmistama aprilli lõpul ja lavaküpsaks peaks see saama oktoobri keskpäigaks. Etenduse muusikaline juht on **Priit Aimla** ja lavastaja **Mart Mikk**.

Kuressaare linnapea **Hannes Hanso** hinnangul on uue opereti- ja balletifestivali toimumine igati kiiduväärne. Tema sõnul, mida rohkem toimub Saaremaal nii suuri üritusi, seda parem.

Opereti- ja balletifestival “Estoonlastelt saarlastele” toimub 12.–16. oktoobri. Piletid tulevad müüki 3. aprillil ja festivalile oodatakse ca 4000 inimest. Põhietenduste piletihinnad jäävad vahemikku 10–18 eurot. Festivali eelarve on 82 000 eurot.

(Saarte Hääl)

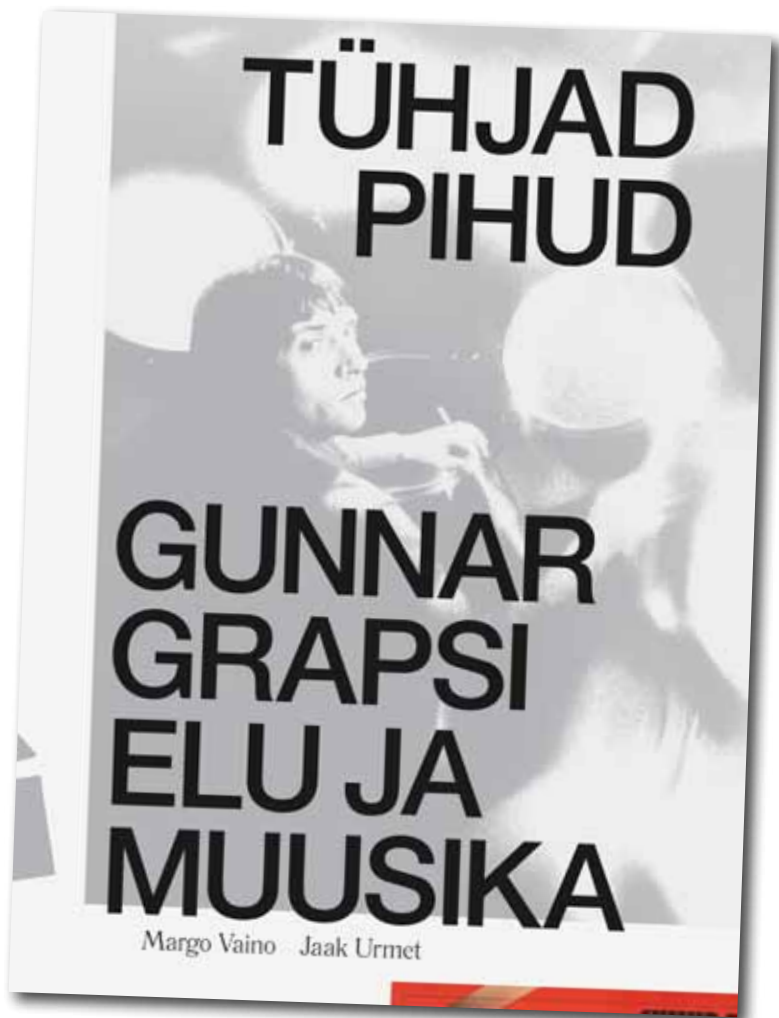
18. detsembril tunnustati Pärnu kontserdimaja direktorit Marika Pärki tiitliga Pärnu aasta naine 2013. Marika Pärk on juhtinud kontserdimaja kokku üksteist aastat, olnud Saaremaa ja Pärnu ooperipäevade eestvedaja ning üks Pärnu rahvusvahelise koorifestivali korraldajaid. Lisaks põhitööle Eesti Kontserdis on Pärk Pärnu Kunstide Maja õpetaja ja dirigent.

FOTO ANTS LIIGUS

Margo Vaino, Jaak Urmet. "Tühjad pihud. Gunnar Grapsi elu ja muusika"

Pegasus 2013

Elulooraamat vara lahkunud eesti rocki suurkujust Gunnar Grapsist (1951–2004), mis põhineb väga suurel määral tema lähedaste ja bändimeeste meenutustel. Kasutatud on unikaalset materjali, mis on säilinud Grapsi isiklikus arhiivis. Ilmekalt kajastab raamat ka eesti rocki enese lugu. Raamatu pealkirjaks sai "Tühjad pihud", sest samanimelise Grapsi laulu sõnad iseloomustasid paraku ka ta elu argisemat poolt. Omaaegne superstaar nii Eestis kui kogu Nõukogude Liidus seisis elu viimased paarteist aastat oma kunagise hiilguse rusude ees ja proovis läbi raskuste jälle järje peale saada.

The Best of Arsis Bells.

ERP

Jõulu aegu töid päkapikud mulle imelise heliplaadi, mis pakkus meelele seda pühademeeloluga kaasas käivat valget ja puhast tunnet, mis loodusest lume puudumisel saamata jäi. Arsis käsikellade ansambli 20. tegevusaastat märkivale CDle on koondatud paremik aastatel 1997–2010 helisalve jäänud muusikast. Paljude maade isetegevuslike ansamblike kõrval esitatakse professionaalsel tasemel käsikellamuusikat teadaolevalt vaid meil, Soome Sibelius Akadeemias ja Prantsusmaal. CD bukletist loen, et hetkel on Arsis'e kellakogu maailmas üks suurimaid.

Käsikellade ansambli esitavad tavaliselt seadeid muusikaklassikast, originaallooming sellele koosseisule on suur haruldus. Nii leiame plaadilt Albinoni, Bach-Gounod' ("Ave Maria", solist Heldur Harry Põlida), Griegi, Saint-Saënsi, Bizet' jt heliloojate teoste seadeid, aga õnneks ka Tõnu Kõrvitsa seadeid eesti rahvalauludest ning René Eesperi ja Peeter Vähi originaalloomingut. Tõnu Kõrvitsa detailiküllases helimaailmas on salapära, imepärast ja haprust. René Eesperi teose "In dies" (solist Toomas Vavilov klarinetil) vaatlleb justkui läbi luubi meie peidetumaid südamesaladusi, mis on piirideta ja tuhandetähenduslikud.

CDi on osad Peeter Vähi kahest suurteosest, "Kellade sümfooniast" ja teosest "Ülim vaikus". "Kellade sümfoonia" (ERSO ja Arsis Aivar Mäe juhatusel) on maailmas ainulaadne koht, sest sellisele koosseisule pole originaalmuusikat loodud. Helilooja on seda nimetanud eksperimendiks, kuulajana võin kinnitada, et see on igati õnnestunud eksperiment, kus muusikalisel mõttel on mõtte sees. Sümfoonia teine osa algab nõtkete sünkopeeritud liikumise-

ga. Vaikusega piirnevas keskmises osas viitab soolopillide sisekaemus justkui aastavahetusele, mil kell lööb täistundi ja flööt küsib: "Mis saab?"

Maailmas ainulaadne on ka ida ja lääne tarkuse allikaid, kooskõla ja harmooniat ning erisustes üksolomise sidusust peegeldav, tõsist süvenemist eeldav Peeter Vähi suurteos "Ülim vaikus", millest kõlab teine osa "Vajrasattva Mantra" (Eesti Rahvusmeeskoor, Arsis, Peeter Vähi süntesaatoril, vokaalolist Irén Lovász, dirigent Kristjan Järvi).

Tulles küsimuse juurde, kuidas Arsis'e käsikellavirtuosid seda kõike ikkagi teevad, jään vastuse võlgu. Imetlust ei vääri ainult erilised kõlakombinatsioonid, mida suurema või väiksema keerukusastmega teostes kuulda võime, vaid ka meele tempo, millega oma virtuosust demonstreeritakse, näiteks Griegi, Saint-Saënsi või Bizet' tant-sudes. Muusikaliselt väga kõitev best of!

ENE PILLIROOG muusikateadlane

Art Disease. Edmund Höbe.

Multiphonic Rodent

Kunagine kollektiivi Opium Flirt liige Edmund Höbe, kes on loobunud varasemast raskesti meelde jäävast esinejanimest Multiphonic Rodent, ütleb plaadi ingliskeelses avapalas "Alentejo Blues", et tema loomingu võidakse pidada veidraks, kuid mõnab, et on õnnelik, kui see kellelegi korda läheb. Põgusal kuulamisel mõjuvad mitmeid instrumente valdava Höbe paiguti ehk taotluslikultki rabedais kodusalvestistes domineerivad klahvpilli- ja klarinetipassaažid uinutavate trillerdustena,

kuid selle näiliselt mängleva helguse taga hiilib äng. Võib kujutleda, et kui nende helide looja ei rebiks end iseenda poolt tekitatud lummusest justkui juhuslikult valitud hetkedel lahti, kasvaksid palad omasoodu tundidepikkuseks uitamiseks mööda lõputuid heliredeleid. Kui panna lood vabalt valitud kohtadel mängima, võiks vilumatul kõrval tekkida raskusi nende eristamisega. Laulutekstidest saab välja lugeda nii nukrat leppimist reaalsusega kui ka igatsust õiglasema maailma järele. Eneseirooniline plaadi pealkiri võrdleb kunsti haigusega, ent inimesega võib ka palju hullemat juhtuda. Väikesetiraažilist helikandjat ei tarvitse kõigile huvilistele jätkuda, aga kes kunstipisikusse nakatuda ei karda, võib soovi korral materjali autori loal internetist tasuta alla laadida. Hõbe muusikukäekirja on võrreldud suurte üksiklaste omaga nii kauge-malt kui ka lähedalt, erinevaid mõjutusi ei salga ka helilooja ise. Edmund Höbe ei karda eksida ega lase end oma muusikalistes otsingutes võimalikust kriitikast heidutada, vaid liigub häirimatult edasi piki enda valitud loomingu teed, millest tema senist produktiivsust arvestades on tõenäoliselt käidud alles väike osa.

LAURI LEIS muusik

Maarjamaa kiituslaul. Püha Miikaeli Poistekoor.

Püha Miikaeli Poistekoor

Tallinna Vanalinna Hariduskolleegeumi juures tegutsev ajaloolisele kirikumuusikale spetsialiseeruv Püha Miikaeli Poistekoor (dirigendid Kadri Hunt ja Maret Alango) on koori 25. sünnipäeva puhul andnud välja ilusa plaadi "Maarjamaa kiitus-

laul". Kogumiku raskuskeskme moodustavad Kadri Hundi ja Peeter Marguse põnevad seaded rahvakooraalidest ja keskaegsetest lauludest, mida raamib gregooriuse laulude arhailine ühehäälsus. Plaadi avalooks on palverändurite laul "Stellasplendens/ Täht Sa sakilisel mäel särav" (Libre Vermell de Montserrat, XIV saj), mille esituse teatud kvadraatus oleks väga hästi sobinud rongkäigu aeglase liikumisega. Ent väga reeglipärase sammumisega on ka huvitavad mitmehäälsed seaded, kus teeb kaasa ansambel Wigla (saateansambli mängivad erinevates kombinatsioonides viiul, fiidel, kannel, rebekka, plokkflöödid, löökpillid, *viola da gamba* ja idamaine ud, orelil Toomas Trass). Seadetes on kasutatud nii lihtsaimaid mitmehäälsuse võtteid nagu burdoon või orelipunkt kui ka polüfoonilist faktuuri. Põnevust lisavad ootamatud instrumentaalsed värvimuutused ja improvisatsioonihõngulised motiivid. Väga sugestiivselt kõlab Põlvast pärit rahvalaul "Lauliku lapseõli" (solist Peeter Margus ja ansambel Wigla), mis lisab tasapisi pööreid, jõudes ootamatult traagilise ja südantlõhestava kõlani. Väga eriliselt kõlav Poola dominiiklaste laul "Ave, Ema kõrge" hingestatud ja üksildane viiulisoolo, mahedad harmooniad ja endassetõmbunud, kaunis koorikõla. Gregooriuse laulu ainetel loodud "Maarja kiituslaulus" (autor Margo Kõlar) tekib põnev kontrast Toomas Trassi dissoneerivate oreliimprovisatsioonide ja kooripoiste koolitatud ingliahälte vahel. Meetriliste rõhkude sümmeetrilisus on omane ka kõigi gregooriuse laulude esitusele, mis ei kõla minu meelest enam nii veenvalt. See suulise traditsioonina levinud laululiik võiks kõlada ikkagi rütmiliselt nõtkemalt ja ornamentaalsemalt.

Oleks võinud arvata, et koor teeb plaadi eelkõige iseendale, et tähistada ümmargust tegutsemisaastat ja põlistada oma tegevust, kuid see suudab kõita ka kõrvalist kuulajat oma läbimõeldud kava, ingelligiku kõlaideala, seadete põnevuse ja kokku võttes ka lihtsalt iluga. Väikesed poisid on armsad ja kui nad oskavad veel hästi laulda, on nad seda topelt!

ALEKSANDRA DOLGOPOLOVA muusikateadlane

KUULA KA NEID

Lumevalgus. Noorteorkester Reaalmažoor.

MTÜ Kõrvale Pai

Juba seitse aastat tegutsenud orkester esitab klassikaliste instrumentidele seatud kergemat muusikat. Värskel talvelaulude plaadil on külalisteks Lenna Kuurmaa, Mari Pokinen, Mari Kalkun, Kärt Johanson, Maarja-Liis Ilus, Nele-Liis Vaiksoo, Maria Rander, Tõnis Mägi, Riho Sibul, Mart Johanson, Jaan Sööt ja Mihkel Metsala.

Vaenlaste aeg. Psychoterror.

Psychoterror

Eesti pungi veteranansambli uuel plaadil anab tooni otsekohesus muusikas ja eriti tekstides. Vana kooli pungi vaimu peegeldavad lisaks teravatele laulusõnadele ja nihiolistlikule hoiakule ka laulude kestusajad, mis ulatuvad neljakümnest sekundist napilt paari minutini.

KUULAJALE

eesti kammerkooride liit

13. veebruaril kell 19
Tartu Ülikooli
ajaloo muuseumis

16. veebruaril kell 19
Mustpeade maja
Olavi saalis

Põhjataeva all

E STUDIO KAMMERKOOR
dirigendid Küllike Joosing,
Eliisa Sakarias

KAMMERKOOR A. LE COQ
dirigent Eve Paap
koormeister Ingrid Rammu

Kavas: Gjeilo, Grieg, Nystedt, Rautavaara,
Saar, Tormis, Uusberg, Vinter ja
soome, norra, rootsi ning läti rahvalaulud

Piletid Piletilevist ja kohapeal 5€

www.ekkl.ee

Eesti Segakooride Liit kutsub:

MIINA KÕRMA 150

9. VEEBRIARIL 2014 KELL 15 VANEMUISE KONTSERDIMAJAS
16. VEEBRIARIL 2014 KELL 15 ESTONIA KONTSERDISAALIS

OSALEVAD Eesti parimad nais- ja segakoorid,
kaastegev Rahvusmeeskoor.

Kontserte juhivad Toomas Suuman ja Maarika Mesipuu.
Kunstiline juht Elo Üleoja.
Vahetekstide koostaja Saari Tamm.

PILETID hinnaga 8.-/ 5.- müügil
Eesti Kontserdi kassas, Piletilevis ja Piletimaailmas.

KOETAJAD Eesti Kultuurkapital, Hasartmängumaksu nõukogu,
Kultuuriväärtuste Amet, Tartu Kultuurkapital, Tartu linn,
Tartumaa ekspertgrupp, Lääne-Virumaa ekspertgrupp

jazzisessioon nr 1

FOTO RENE JAKOBSON

Kirke Karja

Käesolevas numbris saab tuleristsed uus rubriik, mille eeskujuks on USA jazziajakirjanduses levinud pikkade traditsioonidega žanr blindfold test ehk pimetest. Muusikute kuulamisessioonid mõtles välja legendaarne jazzikriitik Leonard Feather, kes pani sellele jazziajaloo olulist rolli mänginud formaadile aluse ajakirjas Metronome. Ajakirjas JazzTimes ilmub nime "Before & After" all samalaadne sari tänaseni.

IVO HEINLOO

jazzikriitik

Kui muusik seatakse "silmitsi" puhta ja anonüümse muusikaga, joonistuvad välja ausad ning eelarvamustevabad hinnangud, mis murraavad stereotüüpe ja laiendavad oluliselt raamistikku, milles oleme harjunud muusikalisi nähtusi mõtestama. Ei ole õiget ega valet, on vaid erinevad maitseid ja esteetikad.

Esimeseks külaliseks on noor pianist Kirke Karja, kellel on nii klassikaline kui ka jazzitaust. Ta on andnud kontserte omanimelise trioga ning bändiga Sigmund. Hiljuti salvestas Kirke plaadi ansambli Heliotroop koosseisus ja sel kuul esineb ta festivalil "Talvejazz" oma uhiuue üheksaliikmelise bändiga Pae Kollektiiv.

Brad Mehldau, "John Boy". (Plaadilt "Highway Rider", 2010)

Enne pala avalikustamist: Jaa, ma tean

seda lugu. Kindlasti Brad Mehldau. Jah, see on plaadilt, mille ta tegi kolm aastat tagasi koos orkestriga.

Pärast: Mehldau on selles mõttes täiesti rabav pianist, et kui hakata tema lugusid detailselt transkribeerima, pole kõik tegelikult täiesti puhas. Aga kui tema mängib, siis need ebataiused ei kajastu, ta mängib lihtsalt nii filigraanselt. Oi, Mehldau meeldib mulle ikka väga. Ei tea, kas ta saabki kellelegi mitte meeldida...

Wolfert Brederode Quartet, "Barcelona". (Plaadilt "Currents", 2007.)

Enne: See pala tundub olevat väga

Toimetaja veerg

Joosep Sang:

Olen alati suure huvi ja naudinguga lugenud ajakirja Down Beat püsirubriiki "Blindfold Test" ja ajakirja JazzTimes rubriiki "Before & After", kus tuntud (jazz)muusikud kuulavad ja kommenteerivad "seotud silmadega", kuid vägagi lahtiste kõrvadega toimetaja poolt ette antud muusikat. Tegemist pole ainult äratundmismänguga, vaid ka (ja eelkõige) elava, loomingulise mõttevahetusega, mis heidab võrdselt valgust nii kuulatavale muusikale kui ka kommenteerija loojaminale. Loodan, et Muusika "Jazzisessioonidest" tuleb sisukas, uusi mõtteid ärgitav artiklitesari.

ECMi *sound*iga. Pakuksin, et see on üks Hollandi pianist nimega Wolfert Brederode, täpsemalt tema kvartett. Brederode teeb vist küll ainult väga ilusaid asju. Ta harmoonilises lähenemises on midagi erilist, seal on täpselt õiged nüansid ja maitseained.

Pärast: Tundsin ta tegelikult ära mitte konkreetse loo, vaid klarineti kõla järgi. Kui võrrelda Brederodet Mehldauga, siis Mehldau ei varja oma tehnikat, aga Brederode näitab vaid mõnes üksikus kohas, et on tegelikult kõigeks võimeline. Tema puhul ei domineeri tehnika muusika üle ja see on hea.

Jason Moran, "Ringing My Phone (Straight Outta Istanbul)". (Plaadilt "Jason Moran Bandwagon", 2003.)

Ivo Heinloo: See lugu

Jason Morani ansambli Bandwagon kontsertplaadilt on eriline selle poolest, et Moran lindistas ühe türgi lauljanna telefonikõne ning kasutas tema häält loo alusmaterjalina.

Enne: See on väga kihvt, et laulja julgeb raamidest välja minna ja teha midagi vähem ootuspärast. Väga huvitav oleks teada, kui palju seal on improvisatsiooni. Võibolla see inimene, kes laulab, mängib ka klaverit? Vabaimprovisatsiooni elemendid on kindlasti olemas, sest mingit tonaalust ei paista olevat. Pianisti ja trummari koostöö tundub samas väga sujuv.

Pärast: Ma arvan, et kontserdil ongi sellist asja huvitavam kuulata kui plaadilt. Selliseid asju on juba palju varem tehtud, midagi uut selles pole. Mulle meenub, et Gavin Bryars kirjutas teose, milles laulis üks kodutu mees. (*Bryarsi 1971. aasta kompositsioon "Jesus' Blood Never Failed Me Yet"* – I. H.)

Thelonious Monk, "Body and Soul". (Plaadilt "Monk's Dream", 1963.)

Enne: Lähenemine pillile on natuke robustne ja kuidagi

koolitamata. Praegu kõlab see nii, et oled vanaonu sünnipäeval ja keegi hüppab klaveri taha. Aga kindlasti on tegelikult tegemist hea pianistiga. Lugu on "Body and Soul". Selles mõttes kihvt, et pianist on täiesti oma lähenemise leidnud. Jällegi, Mehldau puhul on kõik need ropused nii talitsetud, et mõjuvad maitsekalt. Selle pianisti puhul mitte.

Pärast: Lõpu poole hakkas isegi teema vaikselt kuuldavale imbuma. Üldiselt tundub see olevat ülbe lähenemine nii loole kui ka pillile. Teist korda ma seda lugu sellises versioonis kuulata ei tahaks. Omal ajal võis selline tõlgendus mõjuda enneolematuna, aga praeguseks on kõik juba Monkist eeskujul võtnud, nii et see muusika ei tundugi mulle enam nii huvitav. Pean tunnistama, et minu kokkupuude Monkiga on olnud väga põgus.

Lyle Mays, "Close to Home". (Plaadilt "Lyle Mays", 1986.)

Enne: Taas kuidagi ECMilik, aga süntesaatori kõlad loo alguses olid ECMi jaoks liiga julged. (*Pisut hiljem.*) Okei, nüüd on see kõik juba nii tonaalne, et kodus oleks ma edasi kerinud. Kõik tundub liiga etteaimatav. Paneb kogu aeg mingit järsku muudatust ootama.

Pärast: Mulle tundub nii: et muusika oleks huvitav, peab seal olema piisavalt nii etteaimatavat kui ka üllatuslikku. Viimast jäi väheks. See lugu ei häiri taudal kõlades, aga ta ei tekita ka suurt huvi. Ivo Heinloo: *Maysi unelusi-värelusi kuulates olen ma mõtisklenud selle üle, kui palju on Pat Metheny loomingus Maysi ja vastupidi. Või kuidas üldse käib kahekesi lugude kirjutamine. Nad on olnud ikka fenomenaalne loominguline tan-*

dem – nagu Duke Ellington ja Billy Strayhorn omal ajal.

Pat Metheny, "Hur-miz". (Plaadilt "Tap: Book of Angels vol 20", 2013.)

Enne: The Bad Plus? Ei? *Sound*'i poolest meenutab natuke.

Mingi *free* moment siin on. Meenutab ka Stravinskist. Selline assotsiatsioon tekkis peamiselt seepärast, et The Bad Plus on teinud Stravinski balletimuusikast seadeid klaveritriole.

Pärast: Metheny pole järelikult pianistina sugugi vähem huvitav kui kitarristina. Ei tea, kuidas see lugu noodistatud on?

Ivo Heinloo: *Vaevast leidub palju inimesi, kes sellist muusikat Methenyga seostaksid. Pigem on siin see Metheny, keda teatakse sellistelt albumitelt nagu "Sign of Four" ja "Zero Tolerance for Silence" või koostööst Ornette Colemaniga. Pat Metheny Groupi magusate meloodiatega pole sellel eksperimenteerimisel palju ühist. Aga üks Metheny olegi üks mitmenäoline Janus, kes ei väsi üllatamast.*

Stanley Clarke Trio, "Under the Bridge". (Plaadilt "Jazz in the Garden", 2007.)

Enne: Red Hot Chili Peppersi lugu, eks ole? Mul tekib seos Rootsi ansambliga

Dirty Loops, kes on väga leidlikult kaverdanud Britney Spearsi ja teiste popartistide lugusid. Dirty Loopsi kõrval tundub see arranjeering natuke lame. Kui bassi *sound* oleks teistsugune, meenutaks ka see The Bad Plusi. Ilmselt nad on eesmärgiks seadnud, et kõik oleks tõetruu ja originaalilähedane, aga minu meelest on see liiga lihtsa vastupanu teed minemine. Siin ei ole uut informatsiooni, pala on lihtsalt klaveritriole ümber pandud.

Pärast: Väga suur Hiromi fänn ma ei ole, sest tehniline sooritus paistab tal olevat kaalukam kui sisuline küpsus. Tema lähenemine tundub kuidagi lapsik, kunstilises mõttes ebaküps, vähemalt nii palju, kui teda kuulnud olen. Tehnika on muidugi fenomenaalne. Selles konkreetse loos on ta *sideman*'i rollis ja hoiab tehnikat pigem vaka all. Klaverisoolost alates läks asi natuke huvitavamaks. Bass on liiga etteaimatav.

Miles Davis, "Splatch". (Plaadilt "Tutu", 1986.)

Enne: See on Miles. Üks korralik poliitsei-

komöödia *sound-track*. Ma tean seda lugu natuke ka ühe YouTube'i *shred*-video järgi. (*Shred*'ideks nimetatakse humoorikaid YouTube'i postitatud klippe, kus kontserdivideote originaalhelid on asendatud klipi tegija enda, tavaliselt rõhutatult halval tasemel sissemängituga – I.H.)

Pärast: Eks Miles Davis tahtis sel perioodil teha midagi sellist, mis meeldib laiemale ringile, mitte ainult jazzisõpradele. Mulle meeldib ikka plaat "Kind of Blue" oluliselt rohkem. Ei tea, mida ta üheksakümnendatel oleks teinud, kui ta kauem oleks elanud?

Keith Jarrett Trio, "U Dance". (Plaadilt "Tribute", 1989.)

Enne: Kõlab nagu Lihavõttesaare jõulumuusika. Tundub, et

kusagil Lõuna-Euroopas julgevad inimesed selliseid asju rohkem teha kui siin põhja pool. Meil ollakse selleks pisut liiga konservatiivsed. Äkki ongi muusikud kusagilt sealt kandist?

Pärast: Mulle meeldib, et Jarrett ei ole siin kõiki neid keerukusi kuulaja ette laadunud, mida ta tegelikult valdab.

Bill Evans, "In a Sentimental Mood". (Plaadilt "Time Remembered", 1983.)

Enne: Selles "In a Sentimental Moodi"

variandis on väga maitsekaid elemente. Mulle meeldivad hirmsasti *voicing*'ud, häälte juhtimine. Seda aspekti näiteks Hiromi mängus üldse ei ole.

Ivo Heinloo: *Mis on standardites erilist, et neid ikka ja jälle mängitakse?*

Mina tegelikult väga palju standardeid ei mängi, need ei kõida mind nii palju. Need on vajalikud juba kas või selleks, et aru saada, kui erinevalt võib ühele loole läheneda. Üks Portugali kitarrist noomis EMTA töötoas hiljuti tudengeid, et kuidas on võimalik, et nad ei tea peast suurt hulka standardeid. Mujal maailmas on jammioolukordi rohkem kui Eestis ja üks siis ole vaja standardeid ka rohkem tunda, aga mulle tundub, et meie noored tahavad ikka pigem oma asja arendada.

Viljandi pärimusmuusika festival esitleb:

Hiina parmupillivirtuoos

WANG LI

**+ PAABEL JA
MEESTEVAĞI**

18. veebruaril kell 19.00 Nokia Kontserdimajas

PILETILEVI

Nokia Kontserdimaja
Nokia Concert Hall

TICKETPRO